

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน
เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

โดย

นางสาว กันต์กนิษฐ ทองจีน	รหัสหนังสือ 56166010031
นางสาว ฐานิยา ทับทิมดี	รหัสหนังสือ 56166010037
นางสาว ปัทม์ ศรีจำปา	รหัสหนังสือ 56166010048
นางสาว พิชญากา ชาฎก	รหัสหนังสือ 56166010053
นางสาว พิมลวรรณ พันธุ์วัน	รหัสหนังสือ 56166010054

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร. วิรงรอง ดวงใจ

รายงานการวิจัยฉบับนี้

เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา นจท 323 พื้นฐานการวิจัยด้านการท่องเที่ยว

ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนให้มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนไปพร้อมกับการพัฒนาเพื่อเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนที่เหมาะสม ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเลือกพื้นที่ศึกษา ณ บริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนและการจัดการการท่องเที่ยว ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการท่องเที่ยวป่าชายเลน และใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาสำหรับประเมินป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ณ ศูนย์เรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาชัยตะวันออก ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งพื้นที่ป่าชายเลนในศูนย์เรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาชัยฝั่งตะวันออก มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เนื่องจากผลการประเมินทั้ง 4 ด้าน อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานระดับ ดี มีการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับแหล่งพื้นที่ป่าชายเลน มีการถ่ายทอดความรู้และปลูกจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งคนในพื้นที่ยังมีความเข้มแข็งในการร่วมกันอนุรักษ์หวงแหนทรัพยากรและมีความตั้งใจที่จะฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าชายเลนให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า นักท่องเที่ยวที่มาที่ชมพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณนี้มีความพึงพอใจต่อความหลากหลายของทรัพยากรป่าชายเลนในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.71) และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.88) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำสำคัญ: ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, ป่าชายเลน, การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Abstract

In order to enhance capacity of mangrove resources management for providing a potential ecotourism site, mangrove conservation and ecotourism resources development should be essentially considered to find a proper guideline of ecotourism management in mangrove forest areas. Therefore, the researchers aimed to evaluate a potential of ecotourism sites which located around mangrove forest area of Khok Kham Sub-District, Muang District in Samut Sakhon Province. Data were collected by using three tools. Questionnaire was designed and used for tourist data collection. Semi-Structured interview was applied for key informant interviews. A guide form of standard potential ecotourism sites evaluation, which was created by Department of Tourism of Thailand, was used for examining ecotourism sites in and around the mangrove area of a learning and practicing center for environment and natural resource rehabilitation and conservation at Eastern Mahachai, Samut Sakhon Province.

Results of this study indicate that the areas of mangrove forest of the learning and practicing center for environment and natural resource rehabilitation and conservation are potentially enough to enhance its capacity of ecotourism site development since the evaluation analysis shows a positive level of good standard. Mangrove resources were appropriately managed. Land uses and activities were properly manipulated. Natural resource interpretation for knowledge dissemination and tourist awareness was created and practiced in the area. Moreover, local community had jointly participated in conservation, and had attempted to rehabilitate mangrove resources. Besides, it was found that tourists had positively appreciated the diversity of mangrove resources at a much level ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.71). They also had satisfied a high level of natural tourism site security ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.88). The diversity of natural resources and its security are essentially to enhance a higher potential level of ecotourism sites.

Keyword: Potential Ecotourism Evaluation, Natural-based Tourism Sites, Mangrove Forest, Ecotourism Management

ประกาศคุณูปการ

รายงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.วิรงรอง ดวงใจ ที่ปรึกษารายงานวิจัย ซึ่งได้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพยิ่ง และอาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรตินวัฒนา ที่อำนวยความสะดวกการศึกษาวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในรายวิชา นจท 323 พื้นฐานการวิจัยด้านการท่องเที่ยว

ขอกราบขอบพระคุณ คุณนรินทร์ บุญร่วม เจ้าหน้าที่ดูแลศูนย์เรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาชัยฝั่งตะวันออกหมู่ที่ 3 ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร คุณวรชาติ จันทอง ผู้ช่วยคุณนรินทร์ดูแลพื้นที่ป่าชายเลน คุณสุชาติ แดงพยนตร์ ผู้นำนักท่องเที่ยวดูนกในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาชัยฝั่งตะวันออก คุณวรพล ดวงล้อมจันทร์ ผู้ริเริ่มโครงการไม้ไผ่ชะลอคลิ้นของศูนย์เรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาชัยฝั่งตะวันออก ที่ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

ขอขอบคุณ ความร่วมมือของนิสิต สาขาวิชาวัฒนธรรมการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจในการทำงาน และให้ ความช่วยเหลือในการทำงานตลอดมารายงานการวิจัยฉบับนี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
1.1 ภูมิหลัง.....	1
1.2 ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
1.3 ความสำคัญของการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	8
2.2 แนวคิดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	12
2.3 ภาพรวมของจังหวัดสมุทรสาครและพื้นที่ป่าชายเลนจังหวัดสมุทร.....	16
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	21
3 วิธีการดำเนินวิจัย.....	24
3.1 พื้นที่ศึกษา.....	24
3.2 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	25
3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	26
3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	30
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31
3.6 การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ.....	35
5 ผลวิจัย.....	44
5.1 พฤติกรรมและความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณป่า ชายเลน.....	44
5.2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดกิจกรรมบริการท่องเที่ยวและการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร.....	49
5.3 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน.....	53
5.4 การจัดการพื้นที่การใช้ประโยชน์ป่าชายเลนและกิจกรรมการท่องเที่ยว.....	54
5.5 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	61
6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	74
6.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT.....	75
6.2 สรุปผลการวิจัย.....	75
6.3 อภิปรายผล.....	76
6.4 ข้อเสนอแนะ.....	78
6.5 ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป.....	78
บรรณานุกรม.....	79
ภาคผนวก.....	82
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	83
ภาคผนวก ข เครื่องมือการทำวิจัย.....	85
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	110
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	112

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 องค์ประกอบในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	27
2 ตัวอย่างการให้คะแนน.....	28
3 การคิดคะแนน.....	29
4 การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	30
5 ตารางวัดค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และแบบสอบถาม.....	30
6 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมและความสนใจของนักท่องเที่ยว.....	35
7 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....	37
8 ค่าความเชื่อมั่นจากโปรแกรม SPSS.....	40
9 ความสนใจเที่ยวชมป่าชายเลนของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง.....	44
10 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวป่าชายเลนของกลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่าง.....	45
11 รูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่บริเวณป่าชายเลน.....	46
12 รูปแบบกิจกรรมที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน.....	48
13 การรับรู้ข่าวสาร.....	49
14 โอกาสในการกลับมาท่องเที่ยวป่าชายเลนอีกครั้ง.....	49
15 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว บริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร.....	51
16 การประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	66
17 ผลประเมินการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน.....	69
18 ผลการประเมินการจัดการด้านความรู้และสร้างจิตสำนึก.....	72
19 ผลการประเมินด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว.....	73

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดวิจัย.....	7
2 พื้นที่บริเวณตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร.....	24
3 พื้นที่ศึกษาบริเวณป่าชายเลนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร.....	25
4 ร้านค้า.....	55
5 ลานจอดรถ.....	55
6 อาคารบรรยายข้อมูล.....	56
7 อาคารบรรยายข้อมูล.....	56
8 อาคารเรียนรัฐชากสัตว์น้ำ.....	57
9 อาคารเรียนรัฐชากสัตว์น้ำ.....	57
10 แผนที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นทางที่1.....	58
11 เส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นทางที่1.....	59
12 แผนที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นทางที่2.....	59
13 เส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นทางที่2.....	60
14 พื้นที่ใช้ในการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน.....	61
15 ปลาตีนพันธุ์จุมพวด.....	62
16 ต้นโกงกางใบใหญ่.....	63
17 ต้นโกงกางใบเล็ก.....	63
18 ต้นเสมขาว.....	64

19	ต้นแสมทะเล.....	64
20	เส้นทางศึกษารวมชาติและศาลาในพื้นที่ป่าชายเลน.....	65
21	เส้นทางศึกษารวมชาติและพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน.....	67
22	พื้นที่ศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารกับนักท่องเที่ยว.....	67
23	เจ้าหน้าที่ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว.....	68
24	ป้ายสื่อความหมายข้อมูลป่าชายเลนในแหล่งพื้นที่.....	71

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

การท่องเที่ยวที่ผ่านมามีของประเทศไทยในด้านต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมโดยรวมของประเทศ ทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างรวดเร็ว เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ในแง่ของสังคมนั้น (เทวฤทธิ์ เอมโษษฐ์, 2552) นอกจากนี้การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกในท้องถิ่นที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ สูงขึ้น ปัจจุบันเกิดการท่องเที่ยวขึ้นมาต่าง ๆ มากมาย เพื่อมารองรับความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ นอกจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค (ประวีต ส่องแสง, 2558: ออนไลน์)

อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีแนวโน้มการแข่งขันรุนแรงขึ้นตามลำดับ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความอ่อนไหวง่ายจากปัจจัยลบทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554: ออนไลน์) จึงเกิดการแข่งขันมากมายต่อภาคต่าง ๆ การมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและสวยงามทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติขึ้นอย่างมากมาย หากแต่ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการของนักท่องเที่ยวมีอยู่อย่างไม่จำกัด ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการรองรับนักท่องเที่ยวต่อการมาท่องเที่ยวซึ่งมีไม่เพียงพอ แหล่งท่องเที่ยวบางสถานที่ทางธรรมชาติไม่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้มากนัก เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมในจำนวนมากเกินไป ทำให้ระบบนิเวศทางธรรมชาติได้รับผลกระทบและไม่สามารถฟื้นคืนสภาพเดิมได้อีก อาทิ ระบบนิเวศป่าไม้ซึ่งมีทั้งป่าบนบกและป่าบริเวณชายฝั่ง (ชนกสุตา เพ็ชรไทย, 2551) กระทั่งในปี พ.ศ. 2541 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญกับกระแสความต้องการด้านการอนุรักษ์ ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้และ ความต้องการด้านการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541) แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ทรุดโทรมไป จึงเกิดกระแสความสนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ

ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544) โดยให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษารหัสหรือการเรี่ยนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่กับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ซึ่งจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษากับนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวเอาใจใส่และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ขณะนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติ และประเทศชาติเป็นสิ่งที่คอยค้ำจุนความเจริญในทุก ๆ ด้านของมนุษยชาติจะเห็นได้ว่า ประเทศใดที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และประชาชนรู้จักหลักวิธีอนุรักษ์แล้ว ประเทศนั้นมักจะประกอบไปด้วยประชาชนที่มั่งคั่งสมบูรณ์ มีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย (พีรศักดิ์ อมตอาชาชัย. 2536) อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นทรัพยากรที่สามารถทดแทนได้ (Renewable Resources) มนุษย์ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางตรง (Tangible Use) และทางอ้อม (Intangible Use) ในการดำรงชีวิต การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของมนุษย์ถือเป็นตัวการสำคัญยิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางเสริมสร้างและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ (ธัญภักดิ์ สังฆมานนท์. 2558) ดังนั้นความพยายามในการลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติทางตรง โดยให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรทางอ้อม เช่น การท่องเที่ยว จึงเป็นการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2554)

ป่าชายเลนถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เนื่องจากป่าชายเลนถือเป็นแหล่งเรี่ยนรู้และเป็นแหล่งที่รวบรวมความหลากหลายของพืช สัตว์น้ำและสัตว์บกนานาชนิด (กรมป่าไม้. 2558) อีกทั้งมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์หลายรูปแบบ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลน และเกิดความรับผิดชอบต่อร่วมมือกันอนุรักษ์ พื้นที่ป่าชายเลน ให้มีความอุดมสมบูรณ์และขยายขอบเขตมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร (ชนกสุดา เพ็ชรไทย. 2551)

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวมากมาย ในด้านต่าง ๆ ในแง่ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้วยจังหวัดสมุทรสาครมีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลน เช่น พื้นที่ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนอ่าวมหาชัย (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2558) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่

ป่าชายเลนจังหวัดสมุทรสาคร นับเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ ความสนุกสนานและสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวได้ และส่งผลให้พื้นที่ป่าชายเลนจังหวัดสมุทรสาครมีความอุดมสมบูรณ์ต่อไป

การเกิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนไปพร้อมกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นสิ่งสำคัญ อันจะทำให้จังหวัดสมุทรสาครมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องพัฒนาควบคู่กับการอนุรักษ์ ซึ่งจะส่งผลดีให้เกิดการกระจายรายได้สู่คนในชุมชนและเศรษฐกิจของประเทศต่อไป จึงต้องมีการประเมินศักยภาพของพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อให้ทราบถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านตัวทรัพยากรเองและคุณภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดปัจจัยชี้วัดของศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและการจัดการตั้งแต่ระดับศักยภาพต่ำไปจนกระทั่งศักยภาพสูง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยทั่วไปแล้ว การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจะดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบและแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน การสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และช่วยให้สามารถจัดการให้เกิดการใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2548)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดสมุทรสาคร เพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ที่คุ้มค่าและมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว และหาแนวทางในการส่งเสริม พัฒนา ทำให้การท่องเที่ยวมีส่วนร่วมช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดสมุทรสาคร

1.2 ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อเป็นเสนอแนะแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พร้อมกับการส่งเสริมขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม ดังนั้นผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยการศึกษา กรณีพื้นที่ชุมชนบริเวณป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้นำกลุ่มการอนุรักษ์และชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและมีการจัดการศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร รวมถึงผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่สนใจการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่และกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นฐานข้อมูลที่น่าไปเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจในการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาครผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดของขอบเขตของการวิจัย 4 ส่วน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ทั้งหมด 1 แห่ง คือ ศูนย์เรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาชัยฝั่งตะวันออก หมู่ที่ 3 ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย และคนในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลน หมู่ที่ 3 ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน หมู่ที่ 3 ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ในการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในครั้งนี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ

1. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. ขอบเขตด้านการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. การใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบการ เรื่องการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อท่องเที่ยว ในพื้นที่ป่าชายเลนที่ศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

1. การใช้แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

2. การใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.การประเมินศักยภาพ หมายถึง การตรวจสอบความสามารถหรือความพร้อมในการรองรับการดำเนินกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว และสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในที่นี้หมายถึงศักยภาพของป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยการประเมินศักยภาพจะประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมท่องเที่ยว

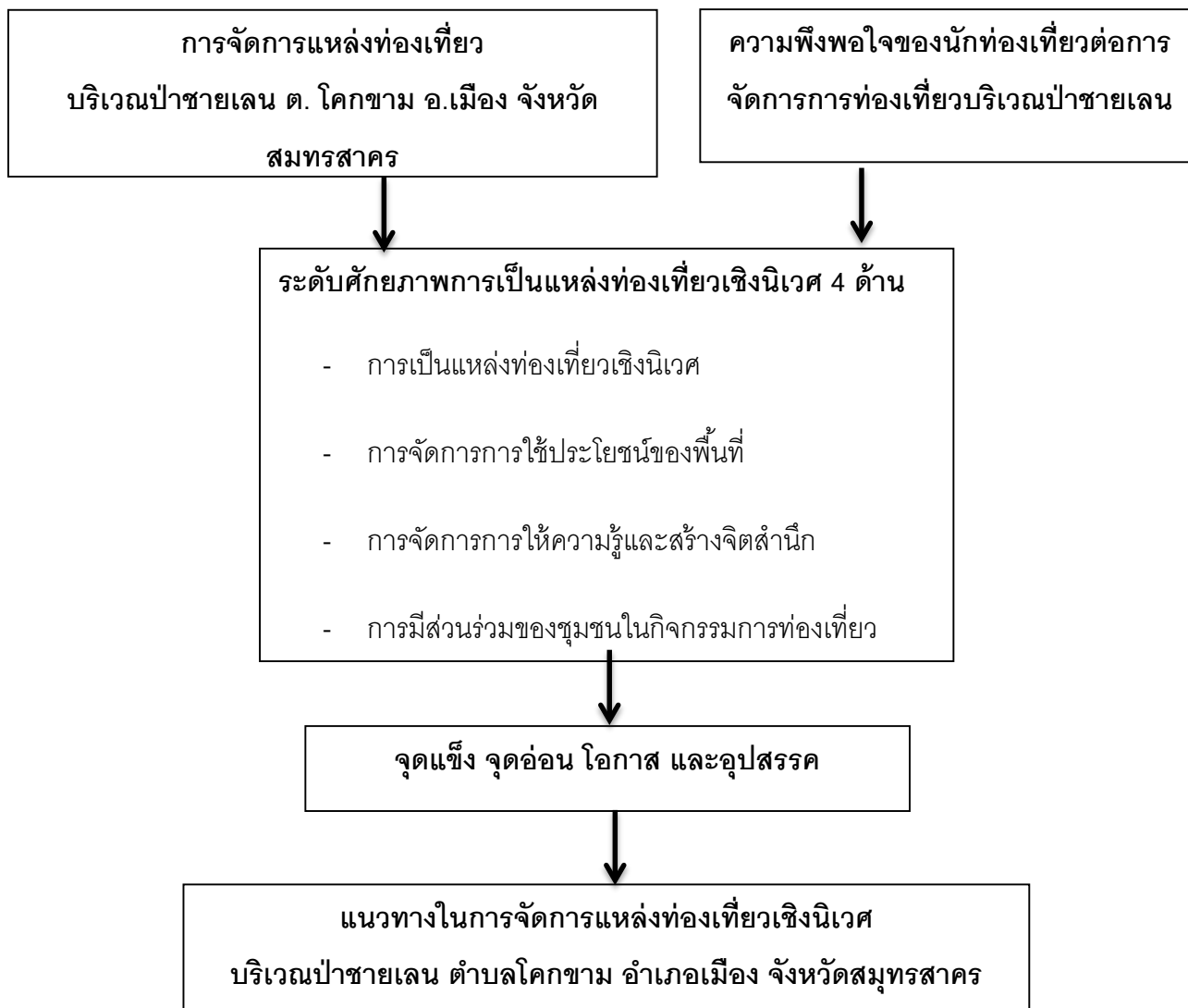
2.แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อาจจะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ สัตว์หายากที่หายากทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ ของท้องถิ่นนั้นๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environmental Features) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทางวิชาการ ในที่นี้หมายถึง ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

3.พื้นที่ป่าชายเลน หมายถึง ระบบนิเวศ ที่ประกอบไปด้วยพืชพันธุ์นานาชนิดและสัตว์นานาพันธุ์ ดำรงชีวิตร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่เป็นดินเลน น้ำกร่อย และมีน้ำทะเลท่วมถึงสม่ำเสมอ ดังนั้นจึงพบป่าชายเลนปรากฏอยู่ทั่วไปตามบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลปากแม่น้ำ ทะเลสาบ และรอบเกาะต่างๆ ในที่นี้หมายถึง ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

4.การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

5.การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวป่าชายเลนซึ่งมีกระบวนการการทำงานและการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าชายเลน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการและการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยมีความสอดคล้องกับหลักการการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยโครงการการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิรงรอง ดวงใจ (2558) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีที่มาจากความต้องการลดปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยวที่ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวมวลชน (Mass Tourism) ที่ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเข้าสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยว การพัฒนาที่เป็นไปอย่างรวดเร็วนั้น ส่งผลต่อการแข่งขันที่สูงขึ้นของผู้ประกอบการ ประกอบกับขาดการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม แนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวที่ผ่านมาสวนทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมโดยรวม จึงส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

ศรัพร สมบุญธรรม (2536) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับ Ecotourism มีความหมายลึกซึ้งมากกว่าการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หากแต่เป็นแนวคิดที่มุ่งประสานผลประโยชน์ และความต้องการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ทั้งทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม) เข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ Ecotourism จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

ซึ่งแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแนวคิดที่ได้รับการตอบสนองอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชนในการตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดกระแสการเรียกร้องหลัก 3 ประการ คือ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2557)

1. กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลกให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้

2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่
3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายที่เหมาะสม

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

“การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” มาจากคำ ภาษาอังกฤษว่า “Eco-tourism” ซึ่งเป็นคำผสมกันระหว่าง คำว่า Ecology หรือ “นิเวศวิทยา” กับคำว่า Tourism หรือ “การท่องเที่ยว” นอกจากนี้ในวงการการท่องเที่ยว ยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่นๆ ในความหมายเดียวกัน หรือมีความหมายใกล้เคียงกัน ได้แก่ “Nature Tourism” หรือ “Biotourism” หรือ “Green Tourism” แทนคำว่า Ecotourism” เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติ (คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2545)

นักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยจึงรวบรวมได้ ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538) ได้ให้ความหมายของ Ecotourism เป็นภาษาไทยว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

ประชิด สกุนะพัฒน์, วิมล จิโรจพันธุ์ และ อุดม เขยกิจวงศ์ (2548) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และ เพ็ญศิริ ศรีคำภา (2557) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืนซึ่งจะสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่แตกต่างจาก

การท่องเที่ยวทั่วไป กล่าวคือ ไม่ใช่การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องได้รับทั้งประสบการณ์ความรู้ และมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์มีความรับผิดชอบต่อพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวด้วย

2.1.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-base Tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Manage Tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-base Tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนประชาชนท้องถิ่น (Involvement Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-base Tourism)

ลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ

1. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีจุดสนใจหลักอยู่ที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมที่ยังคงความดั้งเดิมและบริสุทธิ์ ห่างไกลความเจริญจากสังคมเมือง
2. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและสัตว์ป่า
3. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้มีความสมดุลกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่
4. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้มากที่สุด

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึงหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบน้อยที่สุดต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยการออกแบบสิ่งก่อสร้างจะต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ
2. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และได้รับความเพลิดเพลิน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และช่วยลดผลกระทบด้านลบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการที่พัก การขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจการจัดการ เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของ

2.1.3 แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องพิจารณาถึงสาระสำคัญดังนี้ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2548)

1. การจัดการทรัพยากรจำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ
2. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ โดยค่านึงว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง ที่จำเป็นต้องมีความสามารถในการสร้างกำไร เพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ของชุมชน
3. การตอบสนองความต้องการหรือพันธะทางสังคม หมายถึง การให้ความเคารพต่อชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ รวมตลอดจนความหลากหลายและมรดกเชิงวัฒนธรรม
4. สุขนทรียภาพ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่างๆ

5. การคำนึงถึงกระบวนการและขอบเขตทางเชิงนิเวศวิทยา เพื่อให้การพัฒนาสามารถดำรงสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งทางกายภาพและชีวภาพที่เปราะบางเอาไว้

6. การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological Diversity) ของพืชพันธุ์และสัตว์ป่า

7. การดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต (Life-supporting System) ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลก มีชีวิตอยู่ได้ต่อไป

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดการที่อยู่บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

2.2 แนวคิดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาศักยภาพของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นส่วนสำคัญในการวางแผนจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในด้านลบ หรือเพื่อจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.1 ความหมายของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ทำการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีผู้ให้ความหมายของ “ศักยภาพ” ไว้ดังต่อไปนี้

ราชบัณฑิตสถาน (2542) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ภาวะแฝงอำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

วิภา ศรีระทุ (2551) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวเองของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุงการจัดการ หรือการเข้าถึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ขึ้น ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีศักยภาพในตัวเองแตกต่างกัน การพิจารณาศักยภาพหรือความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในเบื้องต้น ว่าสมควรปรับปรุงหรือพัฒนาในระดับใดจึงจะเหมาะสม โดยได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณาและกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากองค์ประกอบหลักๆ ดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ความเป็นมา ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตโดยรอบ เป็นต้น

2. สภาพการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางลักษณะการเดินทางใช้วิธีใดจากระยะทางจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

4. สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ กลิ่น เสียง ควัน ระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง

5. ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดทางพื้นที่ ข้อจำกัดทางการบริการ สาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

6. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นผู้รู้จักแพร่หลายของแหล่งท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

จุฑามาศ ไชยศร (อ้างใน ประชุมพร วิสารทวิศิษฏ์. 2549) ได้แบ่งองค์ประกอบที่สำคัญที่นำมาเป็นตัวบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 4 ประการคือ

1. ปัจจัยหลักของการท่องเที่ยว พิจารณาจากความสำคัญของสถานที่ตั้ง และลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยจูงใจหลัก แบ่งได้ 3 ชนิด คือ

1.1 ปัจจัยด้านธรรมชาติ (Natural assets) ได้แก่ หาดทราย ป่าไม้ น้ำตก เป็นต้น

1.2 ปัจจัยจูงใจทางด้านประวัติศาสตร์และศาสนา (Historical and Religious assets) ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี วัด อนุสาวรีย์ เป็นต้น

1.3 ปัจจัยจูงใจทางด้านกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Contemporary human product) ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การดำเนินชีวิต เป็นต้น

2. ปัจจัยประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และลักษณะภูมิทัศน์ อันเป็นเอกลักษณ์ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ความปลอดภัย ภัยธรรมชาติ และการเมือง

3. ปัจจัยสนับสนุน และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านที่พัก และร้านอาหารแก่นักท่องเที่ยว การให้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านบันเทิง และร้านค้าของที่ระลึก

4. ปัจจัยในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม พิจารณาจากโครงข่ายการคมนาคมทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ที่สะดวก บริการสาธารณะ เช่น ไฟฟ้า การจำกัดขยะสิ่งปฏิกูล ตลอดจนระบบสื่อสารโทรคมนาคม

โดยสรุปแล้ว ผู้วิจัยสามารถกล่าวได้ว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความสามารถขององค์ประกอบต่างๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยวที่พร้อมจะพัฒนา ปรับปรุง หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยว นั้น โดยแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีความน่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว นั้น และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

2.2.2 เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินศักยภาพโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จะใช้หลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อมาใช้ในการประเมินศักยภาพของพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว และยังสามารถรับรู้ได้ถึงคุณภาพของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548) ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยยึดตามกรอบและแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 องค์ประกอบดังนี้

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศองค์ประกอบในเรื่องของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในการที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นว่ามีความสำคัญที่สุด ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะเป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ อาจจะมี ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ นอกจากนี้การคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ จากแนวคิดดังกล่าว ศักยภาพของแหล่งธรรมชาติในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงสามารถสรุปดัชนีมาตรฐานคุณภาพได้ 4 ดัชนี ได้แก่

- 1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้
- 1.2 มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ
- 1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

2.การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การประเมินมาตรฐานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจะต้องพิจารณาการจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการจำแนกเขตการจัดการและการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านการบริการนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จากแนวคิดดังกล่าวองค์ประกอบนี้จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ดัชนี ได้แก่

2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว

2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว

2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.4 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3.การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

การจัดการด้านการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึกจะพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการส่งเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบนี้ประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

3.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่

3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและชุมชน

4.การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งตรงและทางอ้อม ซึ่งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึง

คุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ เป็นการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย องค์ประกอบนี้ประกอบด้วย 2 ดังนี้ ได้แก่

- 4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
- 4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้างต้น เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เป็นแนวทางสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นที่การป้องกันและลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และสร้างประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่น รวมทั้งการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2.3 ภาพรวมของจังหวัดสมุทรสาคร และพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร

2.3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ในเขตภาคกลางตอนล่าง บริเวณเหนือสุดของอ่าวไทย มีเนื้อที่ประมาณ 545,217 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้ คือ ทิศเหนือจะติดกับจังหวัดนครปฐม ทิศใต้จะติดกับอ่าวไทย ทิศตะวันออกจะติดกับกรุงเทพมหานคร และทิศตะวันตกจะติดกับจังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดราชบุรี (สิทธิลาภ วสุวัต. 2535)

2.3.2 สภาพภูมิประเทศ

สภาพทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเลสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1.00 – 2.00 เมตร มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านโดยแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่บ้านปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลคดเคี้ยวไปตามแนวทางเหนือใต้ ขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยา ในระยะห่างประมาณ 35 กิโลเมตร ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม เข้าสู่อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ไหลลงอ่าวไทยที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร กระแสน้ำได้กัดเซาะ และพัดเอาโคลนตมจากบริเวณพื้นที่ที่สูงกว่ามาทับถมกันทำให้เกิดสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก

พื้นที่ตอนบนของจังหวัดถัดจากชายฝั่งทะเลขึ้นไป มีคลองธรรมชาติ และคลองที่ขุดขึ้นเพื่อนำน้ำจืดมาใช้ในการเพาะปลูก ซึ่งมีโครงข่ายของคลองต่างๆ หลายสายเชื่อมโยงแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำเจ้าพระยา คลองเหล่านี้นอกจากจะช่วยในการระบายน้ำแล้ว ยังใช้ในการชลประทานและการคมนาคมอีกด้วย

ส่วนของพื้นที่ตอนล่างของจังหวัดอยู่ติดกับอ่าวไทย มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 41 กิโลเมตร พื้นที่ที่เป็นเขตกั้นระหว่างทะเลกับแผ่นดินเป็นป่าชายเลน สภาพพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกเนื่องจากดินเค็ม และน้ำทะเลท่วมถึง จึงเหมาะแก่การทำนาเกลือ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง (วีณา ชุ่มบัณฑิต. 2549)

2.3.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่อยู่ริมทะเลตั้งอยู่กั้นอ่าวไทย ลักษณะอากาศเป็นแบบเมืองร้อนเฉพาะฤดู ฤดูร้อนมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านทำให้อากาศเย็นสบายและชุ่มชื้น ในช่วงฤดูฝนจะมีฝนตกหนัก ระหว่างเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม เนื่องจากอิทธิพลของร่องความกดอากาศต่ำ ที่ทำให้เกิดพายุไซรอนร้อน และพายุไต้ฝุ่นในทะเลจีนใต้ เนื่องจากจังหวัดสมุทรสาครไม่มีสถานีตรวจอากาศของกรมอุตุนิยมวิทยา จึงใช้ข้อมูลของสถานีตรวจอากาศกรมอุตุนิยมวิทยากรุงเทพฯ แทน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 - 2531 โดยสมุทรสาครจะแบ่งฤดูกาลออกมาเป็น 3 ฤดู ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ และจังหวัดสมุทรสาครมีอุณหภูมิประมาณ 26 - 32 องศาเซลเซียส (สิทธิลาภ วสุวัต. 2535)

2.3.4 ประชากร

จังหวัดสมุทรสาครมีประชากรรวมทั้งหมด 528,614 คน เป็นเพศชาย 255,360 เพศหญิง 273,254 คน ความหนาแน่นเท่ากับ 606 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดคือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร ประชากรส่วนใหญ่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ติดริมถนนและริมแม่น้ำลำคลอง ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน และเชื้อสายรามัญ (จังหวัดสมุทรสาคร. 2557: ออนไลน์)

2.3.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ทรัพยากรดิน

ลักษณะดินของจังหวัดสมุทรสาครสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ ที่ราบน้ำทะเลท่วมถึง จะอยู่บริเวณตอนใต้ของตัวจังหวัดที่ติดกับฝั่งทะเล อยู่สูงกว่าระดับทะเลเล็กน้อย จะมีการทับถมอยู่เป็นประจำ และวัตถุที่ถูกพัดมาทับถมจะมีขนาดเล็ก เลยทำให้เนื้อดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแป้ง มีปริมาณเกลือสูง และการอ่อนตัวของดินก็จะมีสองแบบ แบบแรกจะมีความชื้นในดินสูง เนื้อดินก็จะอ่อนจะพบดินเหนียวและสีเขียวปนเทาที่ระดับความลึกของดินประมาณ 0 - 50 เซนติเมตร และแบบที่สองจะมีความชื้นในดินต่ำกว่า จะพบอยู่สูงขึ้นไปกว่าแบบแรก น้ำทะเลท่วมไม่บ่อยและจะพบดินเหนียวและในระดับความลึกของดินลึกกว่าแบบแรกด้วย

ส่วนที่สองจะเป็นที่ราบน้ำทะเลเคยท่วมถึง เกิดจากทะเลและน้ำกร่อย บริเวณนี้เป็นบริเวณที่น้ำทะเลเคยท่วมถึงมาก่อน จะอยู่ถัดจากที่ราบน้ำทะเลท่วมขึ้นไป จะมีชั้นดินเหนียวละเอียดที่ระดับความลึกของดินที่ประมาณ 100 - 180 เซนติเมตร ส่วนดินที่ปกคลุมชั้นบนจะเป็นดินเหนียวสีดำ ลึกลงไปก็จะพบสารพวกยิบซั่ม (สิทธิลาภ วสุวัต. 2535)

ลักษณะดินทั้งสองส่วนที่แตกต่างกันทำให้มีการนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรกรรมที่แตกต่างกันไป เช่น ดินที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร จะเป็นดินที่ติดกับทะเล ทำให้เนื้อดินมีลักษณะเป็นเลนและเค็มจัด ก็มีการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยการทำนาเกลือ เพราะเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่บางส่วนก็มีการทำสวนมะพร้าวด้วย และดินที่เขตอำเภอบ้านแพ้ว อำเภอกระทุ่มแบน ที่อยู่ไกลจากทะเลออกไป ทำให้ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนดินร่วน จึงมีการใช้ประโยชน์จากดินในการปลูกพืชผัก ผลไม้ และไม้ดอกนั่นเอง (จังหวัดสมุทรสาคร. 2558: ออนไลน์)

2. ทรัพยากรน้ำ

นอกจากทรัพยากรน้ำทะเลแล้ว จังหวัดสมุทรสาครยังมีทรัพยากรแหล่งน้ำธรรมชาติจากแม่น้ำลำคลอง ให้ประชาชนได้ใช้น้ำในการทำเกษตรที่สำคัญ ได้แก่

แม่น้ำท่าจีน ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ที่ปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐมแล้วลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอเมืองสมุทรสาครความยาวประมาณ 325 กิโลเมตร

คลองดำเนินสะดวก เริ่มจากประตูน้ำบางยางผ่านอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสมุทรสาครสงคราม ความยาวประมาณ 35 กิโลเมตร

คลองภาษีเจริญ เริ่มจากแม่น้ำท่าจีน ที่ไต้วัดอ่างทอง อำเภอกระทุ่มแบน ออกสู่มแม่น้ำเจ้าพระยาที่เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ความยาวประมาณ 15 กิโลเมตร

คลองมหาชัย เริ่มจากแม่น้ำท่าจีนที่ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร เข้าคลองค้าย คลองบางหลวง ออกสู่มแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร ยาวประมาณ 13 กิโลเมตร

คลองสุนัขหอน เริ่มจากแม่น้ำท่าจีน ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ออกสู่มน้ำแม่กลองที่จังหวัดสมุทรสงคราม ความยาวประมาณ 20 กิโลเมตร

คลองสหกรณ์ เริ่มจากแม่น้ำท่าจีนที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ออกสู่มน้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดสมุทรปราการ ความยาวประมาณ 27 กิโลเมตร

คลองบางยาง เริ่มจากแม่น้ำท่าจีน ที่ตำบลบางยาง อำเภอกระทุ่มแบน ไปเชื่อมคลองดำเนินสะดวกที่ประตูน้ำบางยางอำเภอบ้านแพ้ว ความยาวประมาณ 3 กิโลเมตร (สิทธิลาภ วสุวัต. 2535)

3. ทรัพยากรป่าชายเลน

ป่าชนิดนี้ได้มีการค้นพบมาตั้งแต่สมัยโคลัมบัสนักเดินเรือที่มีชื่อเสียงของโลกในอดีต โดยในขณะที่โคลัมบัสแล่นเรืออยู่แถวอ่าวบาตาบาโนซึ่งอยู่ทางชายฝั่งตะวันตกของเกาะคิวบา ราวปี พ.ศ. 2307 โคลัมบัสได้มีการเขียนบรรยายไว้ว่า “ในขณะที่ข้าพเจ้าแล่นเรือไปตามอ่าวบาตาบาโนนั้น ข้าพเจ้าได้เห็นป่าชนิดหนึ่งขึ้นเป็นแนวไปตามชายฝั่ง มีลำต้นสูงใหญ่ มีรากออกมาจากลำต้นโค้งลงสู่พื้นดินมีผลเป็นฝักห้อยอยู่ตามปลายกิ่ง เป็นป่าที่มีต้นไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นจนแมวไม่สามารถลอดผ่านได้ เป็นป่าที่สวยงามและน่าสนใจมาก” และนักเดินเรือชื่อ เซอร์ วอลเตอร์ ราเลจ ได้ค้นพบป่าชนิดเดียวกันนี้ที่เกาะเอลโดราโด อยู่ในประเทศตรินิแดด และทوباโก วอลเตอร์ได้บรรยายไว้ว่า “ป่าที่ขึ้นอยู่บริเวณฝั่งแม่น้ำบริเวณนี้เป็นป่าที่มีต้นไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นมากและมีหอยนางรม อยู่ชุกชุมโดยเกาะอยู่ตามกิ่ง ลำต้น และรากไม้ซึ่งงอกออกมาจากลำต้น และโค้งลงสู่พื้นดินเลน” ซึ่งในปี พ.ศ. 2421 เอช เอช เอ็ม บาวแมน นักชีววิทยาชื่อดัง ได้ให้ความสนใจ และศึกษาเกี่ยวกับป่าชายเลนอย่างจริงจัง บาวแมนได้ศึกษาลักษณะสำคัญหลายอย่างเกี่ยวกับป่าจากบันทึกของนักเดินเรือทั้งสองคนและตั้งชื่อป่าชนิดนี้ไว้ว่า “mangrove forest” ซึ่งมาจากภาษาโปรตุเกสว่า “mangue” หมายถึง สังคมพืชที่ขึ้นอยู่ตามชายฝั่งดินเลน (อุดม เขยกิจวงศ์. 2555) ส่วนภาษาไทยเรียกป่านี้ว่า “ป่าชายเลน” หรือ “ป่าโกงกาง” เพราะว่ามีโกงกางขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นนั่นเอง (วันชัย อิงปัญญาภ. 2539)

นักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงของโลกหันมาให้ความสนใจป่าชายเลนกันมากขึ้นในเวลาต่อมา และได้ให้ความหมายของป่าชายเลนไว้ดังนี้ ในปี ค.ศ. 1903 เอ.เอฟ.ดับเบิลยู. ชิมเปอร์ (A.F. W. Schimper) นักภูมิศาสตร์ทางพืชที่มีชื่อเสียงของโลกได้ให้ความหมาย “ป่าชายเลน” หรือ “Mangrove Forest” ไว้ว่าเป็นสังคมพืชที่ขึ้นอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำหรืออ่าว ซึ่งเป็นบริเวณที่มีระดับน้ำทะเลท่วมถึงในช่วงที่น้ำทะเลขึ้นสูงสุด และ ชิมเปอร์ ได้ให้อีกชื่อหนึ่งว่า “Tida Forest”

ในปี ค.ศ. 1962 ศาสตราจารย์แอล.วี. ดู (L.V. Du) ได้ให้ความหมายป่าชายเลนไว้ 2 ประการ คือ ประการแรก หมายถึง สังคมพืชที่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้หลายชนิดหลายตระกูล และเป็นพวกใบเดี่ยวตลอดปี ซึ่งมีลักษณะทางสรีรวิทยาและความต้องการสิ่งแวดล้อมที่คล้ายกัน และประการที่สองหมายถึง กลุ่มของสังคมพืชที่ขึ้นอยู่บริเวณปากอ่าวชายฝั่งทะเลเขตร้อน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้สกุลโกงกางเป็นไม้สำคัญและมีไม้ตระกูลอื่นปะปนอยู่บ้าง (สนิท อักษรแก้ว. 2542)

จากความหมายข้างต้นค่อนข้างแสดงให้เห็นว่าป่าชายเลนเป็นป่าที่สามารถพบได้ตามพื้นที่ชายฝั่งทะเล และเป็นบริเวณที่มีน้ำทะเลท่วมถึง อีกทั้งในป่าจะสามารถพบพืชพันธุ์ไม้ที่หลากหลายและยังทนต่อสภาพแวดล้อมน้ำเค็มได้อย่างหนาแน่น

โดยป่าชายเลนจะเกิดขึ้นในบริเวณรอยต่อระหว่างปากอ่าวแม่น้ำปะทะกับพื้นน้ำทะเลกลายเป็น น้ำกร่อย และหากว่าบริเวณนั้นเป็นอ่าวคลื่นลมสงบ ก็จะเป็นแหล่งสะสมตะกอนที่มาจากแม่น้ำรวมกันเป็น ตะกอนเลนและรวมตัวกันจนเป็นหาดยาวกว้างใหญ่โดยมีสภาพแวดล้อมต่างจากป่าบก และตะกอนเลนนี้ มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง จากธาตุอาหารที่มากจากแหล่งต่างๆ เช่น พวงซากพืชซากสัตว์ แพลงก์ ตอนพืช สาหร่าย เป็นต้น (อุดม เขยกีวงศ์. 2555)

ทำเลที่เหมาะสมที่สุดสำหรับป่าชายเลนนั้นจะต้องเป็นท้องอ่าวที่มีน้ำนิ่ง และมีแม่น้ำสายใหญ่ๆ ไหลลงมา ดังนั้นเมื่อกระแสน้ำในแม่น้ำไหลปะทะกับกระแสน้ำทะเล กระแสน้ำในแม่น้ำก็จะเบาบางและหยุด นิ่ง ทำให้โคลนเลนและวัตถุต่างๆ ซึ่งไหลปะปนมากับกระแสน้ำก็จะจมลง ทำให้เกิดแผ่นดินโคลนหรือ เลนผืนใหญ่บริเวณท้องอ่าวนั้น (วันชัย อิงปัญจลาภ. 2539)

ซึ่งจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ติดกับทะเลอ่าวไทย อีกทั้งยังมีแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำสาย ใหญ่ที่ไหลผ่านลงสู่ทะเลอ่าวไทย ทำให้เกิดการพัดตะกอนต่างๆมาทับถมกันทั้งจากทางฝั่งทะเลอ่าวไทย และจากแม่น้ำท่าจีน จนเกิดเป็นดินหรือเลนที่เหมาะสมสำหรับป่าชายเลน นี่จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดป่า ชายเลนขึ้น ทำให้ป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน และป่าชายเลนก็เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญของ จังหวัดสมุทรสาครนั่นเอง

ในด้านการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนซึ่ง สนใจ หะวานนท์ และคณะได้อ้างอิงในเอกสาร ส่วนที่ 3 รายงานสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เล่มที่ 1 ป่าชายเลน เกี่ยวกับการถือครอง พื้นที่ในการใช้ประโยชน์ไว้ว่า สามารถแบ่งพื้นที่ในการถือครองได้เป็นสามแบบคือ ป่าสงวนแห่งชาติ สวน ป่าชายเลนเอกชน และป่าชายเลนชุมชน ซึ่งป่าสงวนแห่งชาตินั้นจะเป็นป่าที่ถูกประกาศให้เป็นป่าสงวน โดยมีหน่วยงานรัฐรับผิดชอบเกี่ยวกับป่าชายเลนทั้งหมด รวมไปถึงงานด้านการจัดการและอนุรักษ์ป่าชาย เลน ส่วนป่าชายเลนเอกชนจะเป็นป่าชายเลนที่หน่วยงานเอกชนปลูกขึ้นไว้เพื่อทำธุรกิจถ่าน หรือไม้ฟืนเสีย ส่วนใหญ่ และสุดท้ายป่าชายเลนชุมชน โดยที่กลุ่มของหมู่บ้านหรือชุมชนที่อาศัยบริเวณใกล้เคียงกับป่า ชายเลนได้เข้าร่วมวางแผนและดำเนินการเกี่ยวกับโครงการฟื้นฟู และการจัดการป่าชายเลนในบริเวณ หมู่บ้านของตนเอง รวมไปถึงวางแผนในการแก้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่เพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งกิจกรรม ดังกล่าวได้รับการกระตุ้นให้เกิดขึ้นจากภาคเอกชนในพื้นที่โดยได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากแหล่ง ภายนอก และความช่วยเหลือทางเทคนิคจากสถาบันการศึกษา

ในด้านการใช้ประโยชน์ทางตรงจากป่าชายเลน สนิท อักษรแก้วได้กล่าวไว้ว่า ที่นิยมใช้ประโยชน์ กันอย่างกว้างขวางเลยก็คือ การนำมาบริโภค การนำไม้มาเผาถ่าน ไม้ฟืน ไม้เสกเซียม และเครื่องมือการ ประมง โดยการนำไม้จากป่าชายเลนมาเผาถ่านนับว่านิยมกันอย่างมากในประเทศไทย โดย ร้อยละ 80 ของจำนวนไม้ที่ตัดออกมาในแต่ละปีนั้นจะนำมาเผาเป็นถ่านเสียส่วนใหญ่ ซึ่งไม้จากป่าชายเลนที่นิยม นำมาเผาเป็นไม้โกงกาง เพราะว่าถ่านที่ได้จากไม้โกงกางถือเป็นถ่านที่มีคุณภาพดีให้ความร้อนสูงกว่า เมื่อเทียบกับถ่านไม้ชนิดอื่นๆ อีกทั้งเมื่อเผาแล้วมีปริมาณขี้เถ้าต่ำ และมีราคาค่อนข้างดี ส่วนการนำไม้ป่า ชายเลนมาทำเป็นไม้ฟืนเพื่อหุงต้มนั้นมีความสำคัญต่อชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงเป็นอย่างมาก

เนื่องจากต้องนำมาใช้ดำรงชีวิตในปัจจุบัน อีกทั้งยังสามารถนำมาขายเพื่อเป็นรายได้ประจำของครอบครัว โดยไม้ส่วนใหญ่ที่ใช้จะเป็นไม้ชนิดอื่นยกเว้นไม้โกงกางนั่นเอง นอกจากการใช้ประโยชน์จากไม้แล้ว เปลือกของไม้ปาชายเลนหลายชนิดยังเป็นแหล่งของแทนนิน ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ทำหมึก ทำสี ย้อมอวน และฟอกหนัง เป็นต้น

เนื่องจากว่าปาชายเลนนั้นเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และเป็นแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำทะเลชายฝั่งจำนวนมาก จึงส่งผลให้ชุมชนที่อาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียงกับพื้นที่ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพประจำวัน พร้อมทั้งสามารถพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้อีกด้วย โดยเฉพาะบ่อเลี้ยงกุ้ง รวมไปถึงสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ เช่น ปลา หอย ปู เป็นต้น

นอกเหนือจากการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ปาชายเลนโดยตรงข้างต้นแล้ว สนใจ หะวานนท์ และคณะ ได้กล่าวถึงการให้ประโยชน์พื้นที่ปาชายเลนในรูปแบบอื่นที่เป็นการจัดการปาชายเลนให้เกิดความยั่งยืน และรวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งปาชายเลนนั้นมีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ช่วยกันรักษา และเล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าเลนที่มีอยู่อย่างจำกัดด้วย

จากการชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ปาชายเลนที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ทำให้พื้นที่ปาชายเลนในประเทศไทยมีการลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วในช่วงแรกประมาณปี.ศ.2504 พบว่า มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 2,299,375 ไร่ และลดลงในปีพ.ศ. 2529 ไปประมาณครึ่งหนึ่งจากของเดิมที่มีอยู่เหลืออยู่ประมาณ 1,220,000 ไร่ และเพิ่มขึ้นในปีพ.ศ. 2539 เนื่องจากมีนโยบายฟื้นฟูปลูกป่าทดแทน และการลดการบุกรุกพื้นที่ทำลายป่าขึ้น ส่งผลทำให้ในปีพ.ศ. 2543 พื้นที่ปาชายเลนในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้น 1,578,750 ไร่

ปาชายเลนในจังหวัดสมุทรสาครก็เช่นเดียวกัน ได้มีราษฎรเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม อีกทั้งยังถูกน้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่ง จึงทำให้พื้นที่ของปาชายเลนลดน้อยลงไปมากสุดในช่วงปี พ.ศ.2529 จาก 115,625 ไร่ เหลืออยู่เพียงแค่ 887 ไร่ ต่อมา มีการเพิ่มปริมาณของปาชายเลนมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2558: ออนไลน์) ซึ่งจะสอดคล้องกับอุดม เขยกิจวงศ์ ปี พ.ศ.2555 กล่าวไว้ว่าในวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ.2539 ที่มีมติจากคณะรัฐมนตรีให้มีการยกเลิกสัมปทานการทำไม้ในเขตปาชายเลน และสัมปทานการทำไม้สิ้นสุดลงในปี พ.ศ.2548 ซึ่งในสถิติพื้นที่ปาชายเลนทั้งหมดของจังหวัดสมุทรสาครทั้งในปี พ.ศ.2552 มีประมาณ 25,256.25 ไร่

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยในเรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีผลการวิจัยที่คล้ายคลึงหรือที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

วิภา ศรีระทุ (2551) ได้ทำการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาต้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษามีดังนี้ 1) เป็นพื้นที่ธรรมชาติและอนุสรณ์สถาน การใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยปัจจัยที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีระดับศักยภาพดีเยี่ยม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวมีธรรมชาติเป็นจุดดึงดูดให้

นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ด้านบุคลากรก็มีการอบรมด้านการท่องเที่ยวในการให้ความรู้โดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่นซึ่งมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้ประโยชน์ของทรัพยากรในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านธรรมชาติ มีความสะดวกในการเข้าถึงและมีความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว 2) พื้นที่ส่วนใหญ่ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจเรื่องการใช้ประโยชน์ของพื้นที่และการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างเพียงพอ 3) แหล่งท่องเที่ยวบริเวณจุดชมวิว (ทะเลหมอก) มีความเหมาะสม เพราะเป็นจุดที่แวะชมวิทิวทัศน์ตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางเป็นแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว แต่มีความเหมาะสมหรือมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

ชนกสุดา เพ็ชรไทย (2551) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรม และบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ป่าชายเลน : กรณีศึกษา ตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาสรุปว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลน ตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อาจเนื่องจากว่าเพศหญิงอาจจะชอบพบปะสังสรรค์ การพักผ่อน เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวอย่างอิสระไม่เหน็ดเหนื่อย จึงสามารถเที่ยวได้ทั้งเพศหญิงและเพศชาย นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นในด้านกิจกรรมการบริการที่แตกต่างกัน เนื่องมาจากกิจกรรม และบริการที่จัดขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วน อาจเป็นเพราะว่าเส้นทางได้สะดวก สถานที่เที่ยวมีหลากหลายประเภท ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกท่องเที่ยวได้ตามความต้องการโดยไม่มีความแตกต่างในเรื่องเพศ นักท่องเที่ยวที่อายุต่างกันมีความคิดเห็นในด้านกิจกรรมการบริการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยที่นักท่องเที่ยวในกลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นมากกว่ากลุ่มอายุช่วงอื่น ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีความชื่นชอบในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาจเป็นเพราะช่วงวัยนี้ต้องการพักผ่อนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ระดับการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นในด้านกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ทั้งความรู้ ความเพลิดเพลิน และเป็นการพักผ่อนอย่างมีคุณค่า สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา อย่างไม่มีข้อจำกัดทางด้านการศึกษา ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน สามารถเข้าใจถึงความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างถูกต้องเหมือนกัน อาจเป็นเพราะ การท่องเที่ยวประเภทนี้ความใกล้ชิดกับธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ป่าไม้ ภูเขา หรือลำธาร สิ่งเหล่านี้ธรรมชาติได้สร้างขึ้นมาอย่างลงตัว เป็นการง่ายที่จะเกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น และไม่จำเป็นต้องมีการแบ่งระดับความรู้ในการท่องเที่ยวประเภทเชิงนิเวศ

สุพัตรา พูนกระโทก และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าชายเลนต่อการดำรงชีวิตของราษฎร ในตำบลคลองโคกนอ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษามีดังนี้ ในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา จากปี พ.ศ. 2540 - 2555 ตำบลคลองโคกนอมีการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากร

เรื่อยมา เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลนร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หน่วยงานต่างๆ ให้ความสนับสนุนในการจัดโครงการต่างๆขึ้นมา เพื่อให้คนในพื้นที่และนอกพื้นที่รวมถึงนักเรียน นักศึกษา เยาวชน นักท่องเที่ยว เข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน ระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้านบวกได้แก่ เพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น ขนาดพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้น การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าชายเลนเปลี่ยนจากการใช้ประโยชน์เนื้อไม้เป็นการใช้ประโยชน์ด้านบริการสิ่งแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การทำกิจกรรม CSR เป็นต้น ทางด้านลบ พบว่า ปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำบางประเภทลดน้อยลงไป

ราตรี นินละเอียด และคณะ (2558) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน พื้นที่ หาดสระแก้ว ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัด นครศรีธรรมราช ผลการศึกษามีดังนี้ 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอยู่ในระดับน้อย ประชากรตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลมากกว่าสื่อมวลชนและสิ่งพิมพ์ ส่วน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอยู่ในระดับปานกลาง 2) ประชากรตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาและการวางแผน ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ประชากรมีส่วนร่วมน้อยที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง

สรุป การวิจัยที่ผ่านมาศึกษาลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความเฉพาะ อาทิ เพศ อายุ การศึกษา ที่ต่างกันก็ส่งผลต่อความคิดเห็นในการมาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และผล การศึกษาเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ผู้วิจัยส่วนมากมีความพยายามทำความเข้าใจด้านการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนไปพร้อมกับการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งหลักการดังกล่าวจะเป็นไปได้หรือไม่ได้นั้น ต้องเริ่มจากการเรียนรู้ การอนุรักษ์ นำความรู้กระจายสู่ชุมชนในอันดับแรก เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่จะร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร และสามารถถ่ายทอดและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เพื่อเกิดองค์ความรู้ใหม่เป็นประโยชน์แก่ ราษฎร นักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาสืบต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

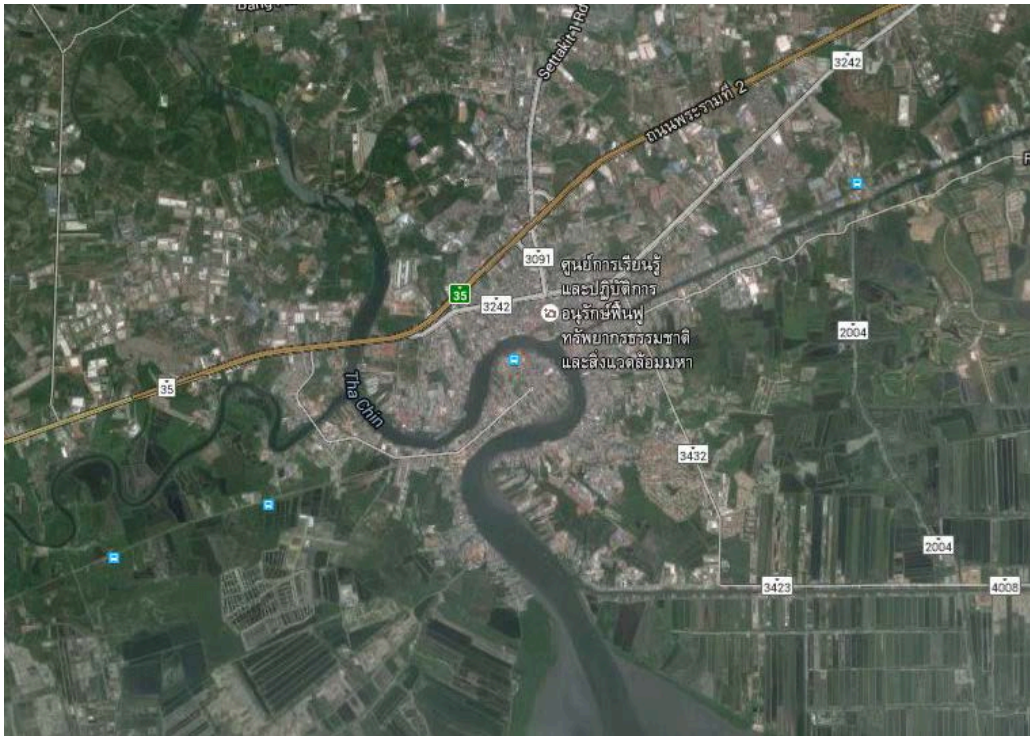
บทนี้จัดทำขึ้นเพื่ออธิบายระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้สำหรับงานวิจัยการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อเป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในบทนี้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินวิจัย พื้นที่ศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการทำวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 พื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการค้นหาแหล่งพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำการศึกษาคือ พื้นที่ป่าชายเลนในจังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ใกล้กับจังหวัดกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพื้นที่ป่าชายเลนอยู่หลากหลายแห่ง ผู้วิจัยคัดเลือก ศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร บริเวณปากอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันออกและตะวันตก เป็นพื้นที่ธรรมชาติของป่าชายเลนที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งอาศัยของปลาสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง และนกสวยงามนานาชนิด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวและเป็นรัฐจักของนักท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 2 พื้นที่ศึกษาบริเวณ ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ภาพประกอบ 3 ที่ตั้งศูนย์การวิจัยและปฏิบัติการอนุรักษ์พันธุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
ฝั่งตะวันออก ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
(ที่มา: เว็บไซต์กูเกิลแมพ. 2558)

3.2 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนจังหวัดสมุทรสาคร
ศูนย์การวิจัยและปฏิบัติการอนุรักษ์พันธุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งมหาชัยตะวันออก
หมู่ที่ 3 ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

กลุ่มที่ 2 คนในชุมชนและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่กับการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน
บริเวณ ศูนย์การวิจัยและปฏิบัติการอนุรักษ์พันธุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งมหาชัย
ตะวันออก หมู่ที่ 3 ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 4 คน

3.2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบ่งได้ 2 ลักษณะ

1.การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ ในการวิจัยครั้งนี้ จะเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวที่เป็นนักท่องเที่ยวไทยที่มาท่องเที่ยวในช่วง 15 ตุลาคม – 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2558

2.การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selective) กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนและผู้มีส่วนร่วม

3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้มี 3 ชิ้น คือ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์และแบบประเมินศักยภาพ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมทั้งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนในพื้นที่การศึกษาวิจัย จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งผู้วิจัยสร้างเอกสารทั้งหมดตามนิยามศัพท์เฉพาะ

เครื่องมือวิจัยที่ 1 แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร แบ่งได้ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวป่าชายเลน ข้อคำตอบเป็นแบบเลือกตอบหลายรายการ (Multiple Choice)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ข้อคำถามในแบบสอบถามนั้นได้ออกแบบให้มีความสอดคล้องกับแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ด้านการจัดการด้านทำให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

โดยมีเกณฑ์ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้พิจารณาดังนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือวิจัยที่ 2 แบบสัมภาษณ์ประชากรบริเวณป่าชายเลน

แบบสัมภาษณ์ประชากรบริเวณป่าชายเลนเกี่ยวกับเรื่องกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนจังหวัดสมุทรสาคร สามารถแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1	ข้อมูลส่วนตัว
ส่วนที่ 2	ความคิดเห็นต่อกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยว
ส่วนที่ 3	การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน
ส่วนที่ 4	ข้อเสนอแนะ

เครื่องมือวิจัยที่ 3 แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ออกแบบโดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวของกรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในการทำการประเมิน

การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

โดยคัดเลือกจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้ประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน 4 องค์ประกอบหลัก โดยการให้คะแนนความสำคัญกับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุดรายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่

ตาราง 1 องค์ประกอบในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	คะแนน
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	40
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	20
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	20
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมท่องเที่ยว	20
รวม	100

วิธีการให้คะแนน

การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว มีคุณสมบัติกับดัชนีชี้วัดข้อใดมากที่สุด และจะให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย รอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน (A)

ตาราง 2 ตัวอย่างการให้คะแนน

1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	คะแนน (A)
- แหล่งธรรมชาติไม่มี สัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทใดที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว	0
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็นประเภทที่สามารถพบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งในประเทศไทย	2
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทยแต่โอกาสที่จะพบเห็นมีน้อย	3
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทยและโอกาสที่จะพบเห็นมีปานกลาง	4
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว	5
รวม	5

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มีคุณสมบัติตรงกับข้อ “แหล่งธรรมชาติมี สัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว” ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

วิธีการคิดคะแนน

ค่าน้ำหนัก

ค่าน้ำหนัก มี 2 ค่า คือ 2 และ 1 โดยค่าน้ำหนัก 2 จะใช้องค์ประกอบข้อที่ 1 (ความมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) และองค์ประกอบข้อที่ 4 (การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว) ส่วนค่าน้ำหนัก 1 จะใช้ในองค์ประกอบข้อที่ 2 (การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน) และองค์ประกอบข้อที่ 3 (การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก)

การคิดคะแนน

นำคะแนนคูณกับค่าน้ำหนัก จะได้เป็นค่าคะแนน

$$\text{ค่าคะแนน} = \text{คะแนน} \times \text{ค่าน้ำหนัก}$$

ตาราง 3 การคิดคะแนน

1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่ง ธรรมชาติ	คะแนน(A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
- แหล่งธรรมชาติไม่มี สัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทใดที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว	0	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็น ประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็น ประเภทที่สามารถพบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งใน ประเทศไทย	2	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่ พบน้อยแห่งในประเทศไทยแต่โอกาสที่จะพบเห็นมี น้อย	3	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่ พบน้อยแห่งในประเทศไทยและโอกาสที่จะพบเห็น มีปานกลาง	4	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่ พบน้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมี มาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่ง ดังกล่าว	5	2	10
คะแนนที่ได้			10

การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จะนำคะแนนที่ได้ไปเทียบระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แสดงไว้ดังตารางข้างล่าง

ตาราง 4 การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม	★★★★★
71 - 80	ดีมาก	★★★★
61 - 70	ดี	★★★
51 - 60	ปานกลาง	★★
50 หรือน้อยกว่า	ต่ำ	★

3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความชัดเจนและความเหมาะสมของการใช้ภาษา และหาค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC)

การพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหาความชัดเจนและความเหมาะสมของการใช้ภาษา และหาค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) โดยใช้แบบสอบถามที่แนบไปกับแบบทดสอบที่ต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง โดยเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญกำหนดไว้ 3 ระดับ ดังนี้

- +1 หมายถึง แบบสอบถามตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามตรงตามวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา
- 1 หมายถึง แบบสอบถามไม่ตรงตามวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา

ตาราง 5 การวัดค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และแบบสอบถาม

วัตถุประสงค์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
1. เพื่อสำรวจสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน	+1	0	-1	
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการบริการของพื้นที่ป่าชายเลน				
3. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อวางแผนการรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน				
4. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน				

เมื่อผู้เชี่ยวชาญส่งแบบทดสอบกลับคืนมา ผู้วิจัยนำผลการประเมินมาคำนวณค่า IOC ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องในแต่ละข้อย่อยค่า IOC ต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.5 จึงถือได้ว่ามีความถูกต้องตรงตามเนื้อหา ดังนั้นข้อคำถามที่ได้ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ต้องตัดทิ้งหรือนำไปปรับปรุงแก้ไขคำถามใหม่

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่บริเวณศาลมัจฉานุและบริเวณวัดโกรกกาก จังหวัดสมุทรสาคร และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของการวัด

ค่าความเชื่อมั่นจะอยู่ระหว่าง 0 ถึง +1 ถ้าค่าของความเชื่อมั่นเป็นลบ จะถือว่าไม่มีความเชื่อมั่นในการวัดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้จะแตกต่างกันตามสภาพเงื่อนไขต่าง ๆ หากค่าความเชื่อมั่นมีค่ามากกว่า 0.6 ขึ้นไปถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการรวบรวมข้อมูลคณะผู้วิจัยวางแผนการเก็บข้อมูลโดยแบ่งออกเป็นการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ป่าชายเลนใช้ประกอบการประเมินของแบบประเมินศักยภาพ ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.5.1 รวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและคัดเลือกงานวิจัยที่เหมาะสม

3.5.2 ลงสำรวจพื้นที่บริเวณป่าชายเลน เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

3.5.3 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมและการบริการ ในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการทำแบบสอบถาม

3.5.4 ขออนุญาตผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ในการลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษาวัดวิจัยข้อมูลในบริเวณนันทนาการเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์พื้นที่พุทธรักษาและสิ่งแวดล้อม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

3.5.5 นำแบบสอบถามฉบับร่าง นำเสนอให้แก่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข ค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC)

3.5.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญไปหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของการวัด นำไปพิจารณาปรับเปลี่ยนแก้ไขให้ได้มาตรฐานของแบบสอบถามแล้วจึงนำแบบสอบถามนั้นไปใช้กับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์พื้นที่พุทธรักษาและสิ่งแวดล้อม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

3.5.7 อธิบายนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างให้เข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและอธิบายวิธีการทำแบบสอบถามให้ทราบ

3.5.8 นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบการจำนวน 5 ท่าน ในบริเวณศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์พื้นที่พุทธรักษาและสิ่งแวดล้อม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

3.5.9 นำแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวมาใช้ในการประเมินเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์พื้นที่พุทธรักษาและสิ่งแวดล้อม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นคนทำการประเมินแบบประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.5.10 ผู้วิจัยใช้เวลาในการดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วง 15 ตุลาคม – 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558

3.6 การจัดการทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน ที่ได้รับมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนและรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.6.1 แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

1. ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของแบบสอบถามว่าครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่

2. วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรม การบริการและการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริเวณศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม SPSS ในการคำนวณ ดังนี้

- ค่าร้อยละ (Percentage)
- ค่าเฉลี่ย (Mean หรือ \bar{X})
- ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.)

3.6.2 แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

1. รวบรวมแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนของผู้ประกอบการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

3.6.3 แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ในบริเวณศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ที่ทำการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อที่จะวัดหาค่าความเหมาะสมและความสอดคล้องของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร ว่าสอดคล้องกันและมีมาตรฐานหรือไม่ โดยใช้ Rating Scale ในการประเมินถ่วงค่าน้ำหนัก ตามการประมวลผลชี้วัดที่มีการกำหนดมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.6.4 การวิเคราะห์ SWOT

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการจัดการแหล่งพื้นที่ ในบริเวณศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดการให้พื้นที่ที่ได้ทำการวิจัยนั้นมีศักยภาพในการบริหารจัดการและรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strengths Weaknesses Opportunities and Threats

Strengths คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี

Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดี

Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร

Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กร ไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อองค์กร

บทที่ 4

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

4.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

สำหรับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งเป็นการตรวจสอบเครื่องมือว่าจะสามารถเป็นตัวแทนหรือมีเนื้อหาครอบคลุมกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ โดยเลือกวิธีการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์นั้นๆ จำนวน 5 ท่านเพื่อทำการสรุปความสอดคล้องโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และเลือกตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยวิธีความเชื่อมั่นแบบวัดความสอดคล้องภายในโดยใช้วิธีวัดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method)

4.1.1 ค่าดัชนีสอดคล้องของวัตถุประสงค์

การหาค่าดัชนีสอดคล้องของวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) เรื่องการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่านที่ทำการพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยนำเสนอเป็นรูปแบบตาราง ดังนี้

ตาราง 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมและความสนใจของนักท่องเที่ยว

รายการ	ลำดับผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	1	2	3	4	5	
1.1 ท่านมีความสนใจในการท่องเที่ยวชมป่าชายเลนบริเวณนี้ระดับใด	+1	+1	+1	+1	+1	1
1.2 เพราะเหตุใดท่านจึงสนใจมาท่องเที่ยวป่าชายเลนแหล่งนี้	+1	0	+1	+1	+1	0.8
1.3 ท่านมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาป่าชายเลนครั้งนี้อย่างไร	+1	+1	0	+1	+1	0.8
1.4 ท่านมีโอกาสการเดินทางมาท่องเที่ยวป่าชายเลนตามที่ต่างๆ ก็ครั้งต่อไป	+1	+1	+1	+1	+1	1

ตาราง 6 (ต่อ)

รายการ	ลำดับผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	1	2	3	4	5	
1.5 ท่านมีผู้ร่วมเดินทางมา ท่องเที่ยวป่าชายเลนครั้งนี้ หรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1
1.6 จำนวนผู้ร่วมเดินทางเฉลี่ย ในแต่ละครั้งที่มา	+1	+1	+1	+1	+1	1
1.7 ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวป่า ชายเลนอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1
1.8 ท่านใช้ระยะเวลาท่องเที่ยว ป่าชายเลนเท่าใดในแต่ละครั้งที่ เดินทางมา	+1	+1	+1	+1	+1	1
1.9 กิจกรรมที่ท่านชื่นชอบใน การเดินทางมาท่องเที่ยวใน บริเวณพื้นที่ป่าชายเลน	+1	+1	+1	+1	+1	1
1.10 ท่านรู้จักป่าชายเลนบริเวณ นี้ได้อย่างไร	+1	+1	0	+1	+1	0.8
1.11 หากท่านมีโอกาส จะ เดินทางกลับมาท่องเที่ยวป่าชาย เลนแห่งนี้อีกหรือไม่	+1	+1	+1	+1	+1	1

ตาราง 7 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมบริการการท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การจัดกิจกรรมบริการการท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร						
รายการ	ลำดับผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	1	2	3	4	5	
2.1 ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ						
2.1.1 ทรัพยากรธรรมชาติที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนมีความดึงดูดใจมากน้อยเพียงใด (ทรัพยากรป่าไม้, สัตว์น้ำต่างๆ)						
	+1	+1	+1	+1	+1	1
2.1.2 แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติได้สมบูรณ์ สวยงามมากน้อยเพียงใด						
	+1	+1	+1	+1	+1	1
2.1.3 มีชุมชนอาศัยอยู่ใกล้เคียงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลน						
	0	+1	+1	-1	+1	0.4
2.1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว						
	+1	+1	+1	-1	+1	0.6

ตาราง 7 (ต่อ)

2.2 ด้านการจัดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่						
รายการ	ลำดับผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	1	2	3	4	5	
2.2.1 มีการโซนพื้นที่ป่าชายเลนได้อย่างเหมาะสมต่อการทำกิจกรรมต่างๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1
2.2.2 มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอดีกับศักยภาพของพื้นที่และบริการ	+1	+1	+1	+1	+1	1
2.2.3 มีป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1
2.2.4 มีที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลน	+1	+1	+1	0	+1	0.8
2.2.5 มีร้านค้าให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	0	+1	+1	+1	+1	0.8
2.2.6 มีห้องน้ำให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	1
2.2.7 กิจกรรมมีความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลน	+1	+1	+1	+1	+1	1
2.2.8 มีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการให้บริการ	+1	+1	+1	+1	+1	1

ตาราง 7 (ต่อ)

2.3 ด้านการจัดการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก						
รายการ	ลำดับผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	1	2	3	4	5	
2.3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน	+1	+1	+1	+1	+1	+1
2.3.2 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศป่าชายเลนในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้าน การมีจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	+1	+1	+1	+1	+1	+1
ล้อยม						
2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว						
2.4.1 มีกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกับผู้อื่นได้	+1	-1	+1	-1	+1	0.2

ข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 ไม่ผ่านการตรวจสอบพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีอยู่ 2 ข้อคือ ข้อคำถามด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อที่ 2.1.3 มีชุมชนอาศัยอยู่ใกล้เคียงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.4 โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า คำถามไม่ชัดเจน การที่มีชุมชนอยู่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนไม่ได้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คณะผู้จัดทำจึงทำการเปลี่ยนข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยเปลี่ยนเป็นแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติได้สมบูรณ์ สวยงามมากน้อยเพียงใด (ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ หรือ ทำลายระบบนิเวศ โดยมนุษย์) และ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ข้อที่ 2.4.1 กิจกรรมที่สามารถทำร่วมกับผู้อื่นได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.2 โดยที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า คำถามไม่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนและควรเพิ่มข้อคำถามให้เหมาะสมกับด้านอื่นๆ

คณะผู้จัดทำจึงทำการเปลี่ยนและเพิ่มข้อคำถามจาก 1 ข้อเป็น 4 ข้อ

1. ท่านคิดว่าคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยวป่าชายเลนมากน้อยเพียงใด เช่น วิทยากรนำชมป่าชายเลน
2. ท่านคิดว่าคนในชุมชนสามารถเป็นผู้นำปฏิบัติในการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด

3. ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมปลูกจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การเก็บขยะในพื้นที่ป่าชายเลนมากน้อยเพียงใด

4. ท่านคิดว่าคนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการมาท่องเที่ยวป่าชายเลนของท่านมากน้อยเพียงใด

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method)

แบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญนำไปทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่บริเวณศาลมัจฉานุและบริเวณวัดโกรกกาก จังหวัดสมุทรสาคร แล้วจึงนำมาหาค่าความเชื่อมั่น ใช้โปรแกรม SPSS ในการคำนวณ โดยนำเสนอเป็นรูปแบบตารางพร้อมการบรรยาย ดังนี้

ตาราง 8 ค่าความเชื่อมั่นจากโปรแกรม SPSS

รายการคำถาม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
2.1 ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0.57
2.1.1 ทรัพยากรป่าไม้ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนมีความหลากหลายมากน้อยเพียงใด (เช่น ต้นโกกงาง, แสม, ชะคราม, ลำพู, ลำแพน, ตะบูน)	0.40
2.1.2 สามารถพบเห็นสัตว์ต่างๆ ตามชายฝั่ง ในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนได้มากน้อยเพียงใด (เช่น ปลาตีน, ปูแสม, ลิงแสม, นก)	0.50

ตาราง 8 (ต่อ)

รายการคำถาม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
2.1 ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0.57
2.1.3 แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติได้ สมบูรณ์ สวยงามมากน้อยเพียงใด (ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ หรือ ทำลายระบบนิเวศ โดยมนุษย์)	0.41
2.1.4 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด (ภัยอันตรายจากพื้นที่ เช่น แผ่นดินไหว น้ำป่า กระแสน้ำรุนแรง น้ำท่วม สัตว์ดุร้าย หรือปัจจัยภายนอก เช่น ภัยจากโจรสลัด)	0.63
2.2 ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่	0.67
2.2.1 มีการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนได้อย่างเหมาะสมต่อการทำกิจกรรมต่างๆ	0.60
2.2.2 มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ	0.75
2.2.3 มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ร้านค้าต่างๆ	0.53
2.2.4 มีการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนหลากหลายมากน้อยเพียงใด	0.48

ตาราง 8 (ต่อ)

รายการคำถาม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
2.3 ด้านการจัดการการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	0.76
2.3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน	0.50
2.3.2 มีบุคลากรที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม	0.73
2.3.3 มีบุคลากรที่มีความรู้จริง และมีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	0.60
2.3.4 มีป้ายสื่อความหมายบริการแก่นักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด	0.43
2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว	0.77
2.4.1 ท่านคิดว่าคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยวป่าชายเลนมากน้อยเพียงใด เช่น วิทยากรนำชมป่าชายเลน	0.58
2.4.2 ท่านคิดว่าคนในชุมชนสามารถเป็นผู้นำปฏิบัติในการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด	0.54
2.4.3 ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมปลูกจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การเก็บขยะในพื้นที่ป่าชายเลนมากน้อยเพียงใด	0.58
2.4.4 ท่านคิดว่าคนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการมาท่องเที่ยวป่าชายเลนของท่านมากน้อยเพียงใด	0.60

ข้อที่มีค่าความเชื่อมั่นต่ำกว่า 0.6 คือ ข้อที่ 2.1 ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.57 ส่วนในข้อย่อยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่เป็นค่าที่วิเคราะห์ออกมาได้ว่า ถ้าเปลี่ยนข้อคำถามย่อยในด้านศักยภาพจะได้ค่าสัมประสิทธิ์ ดังนี้ คือ ข้อที่ 2.1.1 ทรัพยากรป่าไม้ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนมีความหลากหลายมากน้อยเพียงใด (เช่น ต้นโกงกาง, แสม, ชะคราม, ลำพู, ลำแพน, ตะบูน) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ 0.40 ข้อที่ 2.1.2 สามารถพบเห็นสัตว์ต่างๆตามชายฝั่งในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนได้มากน้อยเพียงใด (เช่น ปลาตีน, ปูแสม, ลิงแสม, นก) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ 0.50 ข้อที่ 2.1.3 แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติได้สมบูรณ์สวยงามมากน้อยเพียงใด (ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ หรือ ทำลายระบบนิเวศ โดยมนุษย์) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ 0.41 และ ข้อที่ 2.1.4 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด (ภัยอันตรายจากพื้นที่ เช่น แผ่นดินไหว น้ำป่า กระแสน้ำรุนแรง น้ำท่วม สัตว์ดุร้าย หรือปัจจัยภายนอก เช่น ภัยจากโจรสลัด) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ 0.63 ซึ่งข้อที่ 2.1.4 มีค่าสัมประสิทธิ์มากที่สุด ดังนั้นข้อที่จะต้องเปลี่ยนคำถามก็คือข้อที่ 2.1.4

บทที่ 5

ผลการวิจัย

5.1 พฤติกรรมและความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน

สำหรับบทนี้เป็นการวิเคราะห์ผลการศึกษากิจกรรมนักท่องเที่ยวและความสนใจของนักท่องเที่ยวในการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 100 คน โดยคณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามระหว่างวันที่ 15 ตุลาคม 2558 ถึง 30 พฤศจิกายน 2558 และรวมรวบวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จ SPSS ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน รายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1.1 พฤติกรรมการเลือกรูปแบบกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว

ผลการสำรวจความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมธรรมชาติบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าชายเลน พบว่านักท่องเที่ยวมีความสนใจในระดับมาก สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด ในขณะที่ผู้ที่มีความสนใจท่องเที่ยวป่าชายเลนในระดับมากที่สุดและมีความสนใจในระดับปานกลางมีสัดส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 27 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยที่หันมาสนใจการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มาเที่ยวชมและศึกษาธรรมชาติในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน

ตาราง 9 ความสนใจเที่ยวชมป่าชายเลนของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

ความสนใจในการเที่ยวชมป่าชายเลน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สนใจมากที่สุด	27	27
สนใจมาก	46	46
สนใจปานกลาง	27	27
สนใจน้อย	-	-
ไม่สนใจ	-	-
รวม	100	100

5.1.2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวป่าชายเลนของกลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่าง

นอกจากนี้ผลการศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยว ยังพบว่านักท่องเที่ยวส่วนมากใช้ระยะเวลามาท่องเที่ยวชมธรรมชาติบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน 1 วัน โดยมาเที่ยวในเช้าและกลับช่วงเย็น คิดเป็น ร้อยละ 95 ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวโดยใช้เวลา 4-6 วัน มีจำนวนน้อยคิดเป็น ร้อยละ 4 และนักท่องเที่ยว

ที่มาท่องเที่ยวโดยใช้เวลา 2-3 วัน มีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 1 และนักท่องเที่ยวส่วนมากจะมาเที่ยวชมพื้นที่ป่าชายเลนในช่วงสาย (10.00-12.00 น.) ร้อยละ 44 เดินทางมาเที่ยวชม (13.00-15.00 น.) ร้อยละ 29 เดินทางมาเที่ยวชมช่วงเย็น (16.00-18.00 น.) ร้อยละ 21 ช่วงเวลาเช้า (06.00-09.00 น.) ร้อยละ 6 จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนมากใช้เวลาค่อนข้างน้อยและการพักค้างคืนเป็นไปอย่างจำกัด จำนวนนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนตั้งแต่ 2 วันขึ้นไปมีจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 4 ของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถาม ถือว่ามีสัดส่วนที่น้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยวมีจำนวนจำกัด หรืออาจเป็นมาจากการต้องการของคนในท้องถิ่นที่ต้องการลดปัญหาเรื่องการสร้างที่พักมากและอาจทำให้เกิดความแออัดและเนื่องจากจังหวัดสมุทรสาครค่อนข้างที่จะใกล้กรุงเทพฯ นักท่องเที่ยวส่วนมากจึงเลือกที่จะมาท่องเที่ยวแบบเช้า – เย็นกลับ

ตาราง 10 พฤติกรรมการท่องเที่ยวป่าชายเลนของกลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่าง

พฤติกรรมการท่องเที่ยวป่าชายเลน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. ระยะเวลาท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน		
1 วัน (เช้า-เย็นกลับ)	95	95
2-3 วัน	1	1
4-6 วัน	4	4
7 วันขึ้นไป	-	-
รวม	100	100
2. ระยะเวลาในการเที่ยวชมพื้นที่ป่าชายเลน		
ช่วงเช้า (06.00-09.00 น.)	6	6
ช่วงสาย (10.00-12.00 น.)	44	44
ช่วงบ่าย (13.00-15.00 น.)	29	29
ช่วงเย็น (16.00-18.00 น.)	21	21
รวม	100	100

5.1.3 รูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่บริเวณป่าชายเลน

สำหรับผลการสำรวจรูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังบริเวณป่าชายเลน พบว่า นักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาป่าชายเลน โดยต้องการมาพักผ่อนมากที่สุดร้อยละ 30 ต้องการเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน ร้อยละ 29 ต้องการศึกษาดูงาน ร้อยละ 15 ต้องการหาประสบการณ์ ร้อยละ 10 ต้องการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ร้อยละ 10 มีวัตถุประสงค์อื่นๆ ร้อยละ 6 อาทิ เพราะใกล้บ้าน การมาดูแลสุขภาพการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ การต้องการพาลูกมาเที่ยว การต้องการมาปล่อยปู การต้องการมาถ่ายทำสารคดี และการต้องการมาดูนก

นักท่องเที่ยวมีโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวป่าชายเลนตามที่แตกต่างกันเดินทาง 2-3 ครั้งต่อปีร้อยละ 45 เดินทาง 1 ครั้งต่อปีร้อยละ 27 เดินทางมากกว่า 5 ครั้งต่อปี ร้อยละ 23 เดินทาง 4-5 ครั้งต่อปีร้อยละ 5

นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวป่าชายเลน โดยเดินทางมากับเพื่อน ร้อยละ 55 เดินทางมาท่องเที่ยวกับครอบครัว ร้อยละ 29 เดินทางมากับหมู่คณะ ร้อยละ 10 อื่นๆ ร้อยละ 3 อาทิ เดินทางมากับแฟนเพื่อน เดินทางมากับคนรัก และเดินทางมาท่องเที่ยวเพียงคนเดียวร้อยละ 3

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน มากลุ่มละ 3-5 คนร้อยละ 59 รองลงมาคือกลุ่มที่มามากกว่า 5 คนร้อยละ 24 และกลุ่มที่ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 2 คนร้อยละ 17 โดยเฉลี่ยแล้วนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่แล้วจะเดินทางมาท่องเที่ยวที่ป่าชายเลนเฉลี่ยครั้งละ ประมาณ 5 คน โดยเดินทางมาโดยรถส่วนตัวมากที่สุด ร้อยละ 66 และรองลงมาเดินทางมาโดยจักรยานยนต์ ร้อยละ 20 นอกจากนี้มีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง คิดเป็น ร้อยละ 10 เดินทางโดยจักรยาน นักท่องเที่ยวส่วนน้อยเดินทางมาโดยรถโดยสารทั้งที่เป็นแบบประจำทางและไม่ประจำทาง คิดเป็นร้อยละ 2

นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นผู้ที่เดินทางมาจากจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 46 และในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 45 เป็นนักท่องเที่ยวเดินทางมาจากจังหวัดกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวส่วนที่เหลือเดินทางมาจากจังหวัดอื่นๆ ร้อยละ 9 อาทิ เดินทางมาจากจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดชลบุรี เนื่องมาจากระยะทางที่เดินทางมายังบริเวณป่าชายเลนระหว่างในตัวเมืองสมุทรสาครและกรุงเทพ มีระยะทางไม่ต่างกันมากนักอีกทั้งยังใช้เวลาไม่มากในการเดินทางจากกรุงเทพฯมายังจังหวัดสมุทรสาคร จำนวนนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพ จึงมีค่อนข้างมีปริมาณใกล้เคียงกับจังหวัดสมุทรสาคร

ตาราง 11 รูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่บริเวณป่าชายเลน

รูปแบบการเดินทาง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาป่าชายเลน		
ต้องการมาพักผ่อน	30	30
ต้องการหาประสบการณ์ใหม่	10	10
ต้องการเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน	29	29
ศึกษาดูงาน	15	15
ต้องการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน	10	10
อื่นๆ	6	6
รวม	100	100
2. โอกาสในการเดินทางไปท่องเที่ยวป่าชายเลนตามที่แตกต่างกัน		
ก็ครั้งต่อปี		
1 ครั้งต่อปี	27	27
2-3 ครั้งต่อปี	45	45

ตาราง 11 (ต่อ)

รูปแบบการเดินทาง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
4-5 ครั้งต่อปี	5	5
มากกว่า 5 ครั้งต่อปี	23	23
รวม	100	100
3. เดินทางมาท่องเที่ยวป้าชายเลนกับใคร		
เดินทางมาคนเดียว	3	3
เดินทางมากับครอบครัว	29	29
เดินทางมากับเพื่อน	55	55
เดินทางมากับหมู่คณะ	10	10
อื่นๆ	3	3
รวม	100	100
4. จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวป้าชายเลนในแต่ละครั้ง		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 2 คน	17	17
3-5 คน	59	59
มากกว่า 5 คน	24	24
รวม	100	100
5. เดินทางมาท่องเที่ยวป้าชายเลนอย่างไร		
รถส่วนตัว	66	66
รถโดยสารประจำทาง	2	2
รถโดยสารไม่ประจำทาง	2	2
จักรยานยนต์	20	20
จักรยาน	10	10
รวม	100	100
6. เดินทางมาจากจังหวัดใด		
จังหวัดกรุงเทพมหานคร	45	45
จังหวัดสมุทรสาคร	46	46
จังหวัดอื่นๆ	9	9
รวม	100	100

5.1.4 รูปแบบกิจกรรมที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน

นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน ชื่นชอบการทำกิจกรรมการถ่ายภาพมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 61 รองลงมาคือกิจกรรมศึกษาระบบนิเวศบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ร้อยละ 50 ชื่นชอบกิจกรรมส่องสัตว์ เช่น การดูนก ร้อยละ 37 ในขณะที่กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนอยู่ที่ร้อยละ 24 ส่วนกิจกรรมปั่นจักรยานอยู่ที่ร้อยละ 11 และกิจกรรมอื่นๆ ร้อยละ 3 อาทิ ต้องการมาหาอาหารการกิน และต้องการที่จะมาชมวิวยังพื้นที่บริเวณป่าชายเลน

ตาราง 12 รูปแบบกิจกรรมที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน

รูปแบบกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ศึกษาระบบนิเวศบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	50	29.6
ปลูกป่าชายเลน	24	12.9
ปั่นจักรยาน	11	5.9
ส่องสัตว์	37	19.9
ถ่ายภาพ	61	32.8
อื่นๆ	3	1.6
รวม	186	100

หมายเหตุ ตาราง 12 รูปแบบกิจกรรมที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

5.1.5 การรับรู้ข่าวสาร

นักท่องเที่ยวมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวป่าชายเลนบริเวณนี้ รับรู้จากเพื่อนแนะนำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49 รองลงมารับรู้จากการสืบค้นอินเทอร์เน็ตร้อยละ 30 รับรู้จากญาติพี่น้องแนะนำ ร้อยละ 30 ในขณะที่รับรู้จากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ร้อยละ 13 และรับรู้จากนิตยสารท่องเที่ยว ร้อยละ 8 นอกจากนี้รับรู้จากทางอื่นๆ ร้อยละ 9 อาทิ รับรู้เพราะว่าเป็นคนในชุมชน เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามมีบ้านอยู่ใกล้กับบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนจึงรู้จักพื้นที่นี้ รับรู้เนื่องจากมาดูความก้าวหน้าเจริญเติบโตของป่าชายเลน รับรู้โดยบังเอิญผ่านเข้ามาในพื้นที่ป่าชายเลน และบางส่วนรับรู้จากทางเครือข่ายดูนก

ตาราง 13 การรับรู้ข่าวสาร

แหล่งที่มาของการรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวป่าชายเลน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ทางอินเทอร์เน็ต	30	21.6
เพื่อนแนะนำ	49	35.2
ญาติพี่น้องแนะนำ	30	21.6
โฆษณา ประชาสัมพันธ์	13	9.3
นิตยสารท่องเที่ยว	8	5.8
อื่นๆ	9	6.5
รวม	139	100

หมายเหตุ: ตาราง 12 การรับรู้ข่าวสาร สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

5.1.6 โอกาสในการกลับมาท่องเที่ยวป่าชายเลนอีกครั้ง

นักท่องเที่ยวส่วนมากหากมีโอกาสกลับมาท่องเที่ยวที่ป่าชายเลนแห่งนี้อีกครั้ง จะกลับมาเที่ยวอีกครั้งมากถึง ร้อยละ 95 ในขณะที่นักท่องเที่ยวส่วนน้อยที่ไม่คิดจะกลับมาท่องเที่ยวอีก คิดเป็นร้อยละ 5 เท่านั้น

ตาราง 14 โอกาสในการกลับมาท่องเที่ยวป่าชายเลนอีกครั้ง

โอกาสในการกลับมาท่องเที่ยวป่าชายเลนอีกครั้ง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
กลับมาเที่ยวอีกครั้ง	95	95
ไม่กลับมาเที่ยวอีก	5	5
รวม	100	100

5.2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการกิจกรรม บริการท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการจัดการกิจกรรม บริการท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการจัดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ ด้านการจัดการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scales) 5 ระดับ โดยถ้าค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไปให้ปัดค่าขึ้น เช่น 3.5 เท่ากับ 4 ซึ่งเท่ากับนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในระดับมาก แต่ถ้าค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่า 0.5 ลงไป เช่น 3.45 เท่ากับ 3 เท่ากับว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง (กัลญา วานิชบัญญัติ, 2547) ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังนี้

5.2.1 ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจทรัพยากรป่าไม้ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนว่ามีความหลากหลายของทรัพยากรป่าไม้ (เช่น ต้นโกงกาง, แสม, ชะคราม, ลำพู, ลำแพน, ตะบูน) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.71) มีความคิดเห็นที่สามารถพบเห็นสัตว์ต่างๆตามชายฝั่ง ในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลน (เช่น ปลาตีน, ปูแสม, ลิงแสม, นก) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.91) มีความคิดเห็นแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติได้สมบูรณ์ สวยงาม (ไม่มีการบุกรุกพื้นที่หรือทำลายระบบนิเวศ โดยมนุษย์) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.84) และมีความคิดเห็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว (ภัยอันตรายจากพื้นที่ เช่น แผ่นดินไหว น้ำป่า กระแสน้ำรุนแรง น้ำท่วม สัตว์ดุร้าย หรือปัจจัยภายนอก เช่น ภัยจากโจรผู้ร้าย) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.88)

5.2.2 ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าเป็นบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน มีการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนได้อย่างเหมาะสมต่อการทำกิจกรรมต่างๆอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.79) มีความคิดเห็นที่มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.84) มีความคิดเห็นว่าเป็นบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ร้านค้าต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.94) และมีความคิดเห็นว่าเป็นบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนมีการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนหลากหลายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.88) (ตาราง 4.7)

5.2.3 ด้านการจัดการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านการจัดการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าเป็นบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนมีศูนย์บริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.96) มีความคิดเห็นว่าเป็นบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนมีบุคลากรที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 1.05) มีความคิดเห็นว่าเป็นบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนมีบุคลากรที่มีความรู้จริง และมีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 1.04) และมีความคิดเห็นว่าเป็นบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนมีป้ายสื่อความหมายบริการแก่นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.91)

5.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าคุณในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยวป่าชายเลน เช่น วิทยากรนำชมป่าชายเลน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.93) มีความคิดเห็นว่าคุณในชุมชนสามารถเป็นผู้นำปฏิบัติในการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่ที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.90) มีความคิดเห็นว่าคุณในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมปลูกจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การเก็บขยะในพื้นที่ป่าชายเลนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.94) และมีความคิดเห็นว่าคุณในชุมชนได้รับประโยชน์จากการมาท่องเที่ยวป่าชายเลนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.89)

ตาราง 15 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการจัดกิจกรรม บริการท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร

คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	(\bar{X})	(S.D)	แปลผล
5.2.1 ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.87	0.62	มาก
1. ทรัพยากรป่าไม้ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนมีความหลากหลายมากน้อยเพียงใด (เช่น ต้นโกงกาง, แสม, ชะคราม, ลำพู, ลำแพน, ตะบูน)	3.96	0.71	มาก
2. สามารถพบเห็นสัตว์ต่างๆตามชายฝั่ง ในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนได้มากน้อยเพียงใด (เช่น ปลาตีน, ปูแสม, ลิงแสม, นก)	3.73	0.97	มาก
3. แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติได้สมบูรณ์ สวยงามมากน้อยเพียงใด (ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ หรือ ทำลายระบบนิเวศ โดยมนุษย์)	3.84	0.84	มาก
4. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด (ภัยอันตรายจากพื้นที่ เช่น แผ่นดินไหว น้ำป่า กระแสน้ำรุนแรง น้ำท่วม สัตว์ดุร้าย หรือปัจจัยภายนอก เช่น ภัยจากโจรสลัด)	3.69	0.88	มาก

ตาราง 15 (ต่อ)

คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	(\bar{x})	(S.D)	แปลผล
5.2.2 ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่	3.64	0.68	มาก
1. มีการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนได้อย่างเหมาะสมต่อการทำกิจกรรมต่างๆ	4.01	0.79	มาก
2. มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ	4.00	0.84	มาก
3. มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ร้านค้าต่างๆ	3.29	0.94	ปานกลาง
4. มีการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนหลากหลายมากน้อยเพียงใด	3.26	0.88	ปานกลาง
5.2.3 ด้านการจัดการการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	3.64	0.87	มาก
1. มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน	3.73	0.96	มาก
2. มีบุคลากรที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม	3.55	1.05	มาก
3. มีบุคลากรที่มีความรู้จริง และมีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	3.49	1.04	ปานกลาง
4. มีป้ายสื่อความหมายบริการแก่นักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด	3.79	0.91	มาก
5.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.88	0.71	มาก
1. ท่านคิดว่าคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยวป่าชายเลนมากน้อยเพียงใด เช่น วิทยากรนำชมป่าชายเลน	3.79	0.93	มาก
2. ท่านคิดว่าคนในชุมชนสามารถเป็นผู้นำปฏิบัติในการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด	3.87	0.90	มาก
3. ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมปลูกจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การเก็บขยะในพื้นที่ป่าชายเลนมากน้อยเพียงใด	3.82	0.94	มาก
4. ท่านคิดว่าคนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการมาท่องเที่ยวป่าชายเลนของท่านมากน้อยเพียงใด	4.07	0.89	มาก
รวม	3.76	0.72	มาก

5.3 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณป่าชายเลน

5.3.1 ประวัติการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน

ศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตำบลโคกคาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีการพัฒนารูปแบบการจัดการผสมผสานระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนไปพร้อมกับการเปิดให้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้กับนักท่องเที่ยว ในช่วงแรกของการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยให้ความสำคัญในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ระบบนิเวศมากกว่าการปรับปรุงให้เป็นการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาหาความรู้เพิ่มมากขึ้นดังนั้นก็เห็นความสำคัญของการสื่อความหมายธรรมชาติ

ผลจากการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้รู้ทำให้ทราบที่มาของการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ทรัพยากรชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน หรือ ที่เรียกกันว่า อ่าว ก ตามลักษณะภูมิประเทศของไทย ทะเลอ่าวไทยเป็นแหล่งประมงที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอพยพและเป็นพื้นที่ป่าชายเลนที่สำคัญ

อย่างไรก็ตามตำบลโคกคามเป็น 1 ใน 3 พื้นที่วิกฤตชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน เนื่องจากประสบปัญหาแผ่นดินถูกคลื่นกัดเซาะอย่างรุนแรง ซึ่งในปี 2548 เกิดจากการรวมตัวกันของแกนนำชุมชนทั้งหมด 3 ตำบล ของศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ มีแนวคิดและอุดมการณ์เรื่องของการอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่ง เห็นและให้ความสำคัญกับความเสื่อมโทรมของธรรมชาติที่เริ่มเลวร้ายลง เนื่องจากพื้นที่ตรงนี้ เป็นพื้นที่ชายฝั่งที่ติดกับทะเลอ่าวไทย คลื่นทะเลจึงกัดเซาะบริเวณพื้นที่ชายฝั่งเข้ามาเรื่อยๆ หากไม่มีการฟื้นฟู หรือแก้ไขวิกฤตเฉพาะจุด บริเวณพื้นที่ชายฝั่งจะถูกกัดเซาะจากกระแสน้ำทำให้ตลิ่งและหาดพังทลาย ต้องสูญเสียเนื้อที่ดินเป็นจำนวนมาก เกิดการริเริ่มศึกษาตำราและความรู้ผสมผสานกับภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ชายฝั่ง

ด้วยเหตุนี้เพื่อให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างประนีประนอม จึงเริ่มที่จะรวบรวมชาวบ้าน 3-4 ชุมชนใกล้เคียง โดยได้นัดพบปะพูดคุยและปรึกษาปัญหาเรื่องผลกระทบการกัดเซาะชายฝั่งนี้ รวมถึงการหาแนวทางการแก้ไข และการรวมกลุ่มครั้งนั้นทำให้เกิดการก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรโคกคามขึ้น เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขในเบื้องต้น ข้อเสนอจากการระดมความคิดเห็นจึงได้ออกมาในรูปแบบการช่วยกันหาแนวทางในการชะลอปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง โดยการช่วยกันปักแนวรั้วไม้ไผ่ชะลอคลื่น และจัดโครงการต่อเนื่องมาได้ถึง 2 ปี ทำให้ตะกอนเลนที่มาจากน้ำทะเลเกิดการทับถมกันเป็นชั้นเลนขึ้นมา และสามารถที่จะปลูกไม้ป่าชายเลนลงบนเลนที่เกิดการทับถมเมื่อปี พ.ศ.2550 เวลา

ต่อมาพอดันไม้โตก็สามารถสู้กับคลื่นทะเลได้ คนในชุมชนเห็นความสำคัญของต้นไม้ป่าชายเลนที่นำมาปลูกเป็นอย่างมากเนื่องจากต้นไม้สามารถสู้กับคลื่นทะเลได้ เพราะระบบรากค้ำจุน ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของรากต้นโกงกาง ในขณะที่ต้นแสมสามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินเลนและพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังตลอดปีได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นการฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งให้กลับมามีชีวิตโดยใช้แนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน อาทิ การปลูกต้นไม้เสริมเข้าไป จึงเป็นเสมือนลำไม้ไผ่ที่สามารถบรรเทาแรงของคลื่นที่กระทบฝั่งได้ เป็นเวลาเกือบ 10 ปีที่ชุมชนโคกขามใช้เวลาในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนแห่งนี้ ซึ่งเกิดจากแนวคิดจิตอนุรักษ์ที่ท่านผู้นำผสมผสานกับความร่วมมือของชุมชน จนสามารถกลายเป็นธรรมชาติที่งดงาม พื้นที่ป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารของระบบนิเวศและเป็นพลังงานที่สำคัญยิ่งของชุมชน ต่อมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญทั้งระบบนิเวศป่าชายเลนที่ค่อยๆ สมบูรณ์ขึ้น และระบบคุณค่าที่ได้มีการถ่ายทอดผ่านตัวหนังสือและการบอกเล่าเรื่องราวการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติ การที่ระบบนิเวศป่าชายเลนกำลังฟื้นตัวและสามารถเจริญเติบโตขึ้นมาในภายหลังนี้ ถือว่าเป็นการสื่อความหมายทางธรรมชาติถึงมนุษย์ว่า เราสามารถอยู่ร่วมกันภายใต้ระบบนิเวศเดียวกันได้หากมนุษย์เข้าใจระบบนิเวศและสามารถจัดการพื้นที่ให้เกิดความสมดุลได้

5.4 การจัดการพื้นที่การใช้ประโยชน์ป่าชายเลนและกิจกรรมการท่องเที่ยว

ศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการจัดการพื้นที่โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 เขต ตามวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์พื้นที่ ซึ่งพื้นที่ส่วนที่เป็นสิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านการเรียนรู้ต่างๆ และเพื่อการท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่ง ดังนี้

5.4.1 พื้นที่ส่วนของการบริการ จำนวน 5 ไร่

1. พื้นที่ลานจอดรถและการบริการร้านค้า

สถานที่จอดรถบริการสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ลานกว้างที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนสำหรับมาเป็นหมู่คณะได้อย่างเพียงพอ

ภาพประกอบ 4 ร้านค้า

ภาพประกอบ 5 ลานจอดรถ

2. พื้นที่การให้ข้อมูลบรรยายโดยท่านวิทยากร

สำหรับหน่วยงานต่าง ๆ นักเรียน นักศึกษา หรือนักท่องเที่ยวที่มีการติดต่อล่วงหน้าในการร่วมกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ในแต่ละครั้ง วิทยากรจะนำบรรยายถึงประวัติความเป็นมาความสำคัญและประโยชน์ของป่าชายเลน รวมถึงข้อมูลเบื้องต้นและวิธีการปฏิบัติในการปลูกป่าชายเลนก่อนลงปฏิบัติจริง

ภาพประกอบ 6 อาคารบรรยายข้อมูล

ภาพประกอบ 7 อาคารบรรยายข้อมูล

3. สถานการณ์เรียนรู้อาคาร 2/56 เป็นสถานที่เรียนรู้ซากสัตว์น้ำ

ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ทางขวามือก่อนเดินไปสู่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ อาคารเรียนรู้ซากสัตว์น้ำแห่งนี้ มีโครงกระดูกวาฬบรูด้าและโลมาอิรวดีของจริง ซึ่งวาฬบรูด้าเป็นวาฬขนาดใหญ่ สามารถพบเห็น

ได้เกือบทุกจังหวัดในอ่าวไทย และมี Model จำลอง ปลาโลมาอีกหลายชนิดพันธุ์ ให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้เยี่ยมชมและศึกษาเพิ่มเติม

ภาพประกอบ 8 อาคารเรียนรู้อาชีววิทยา

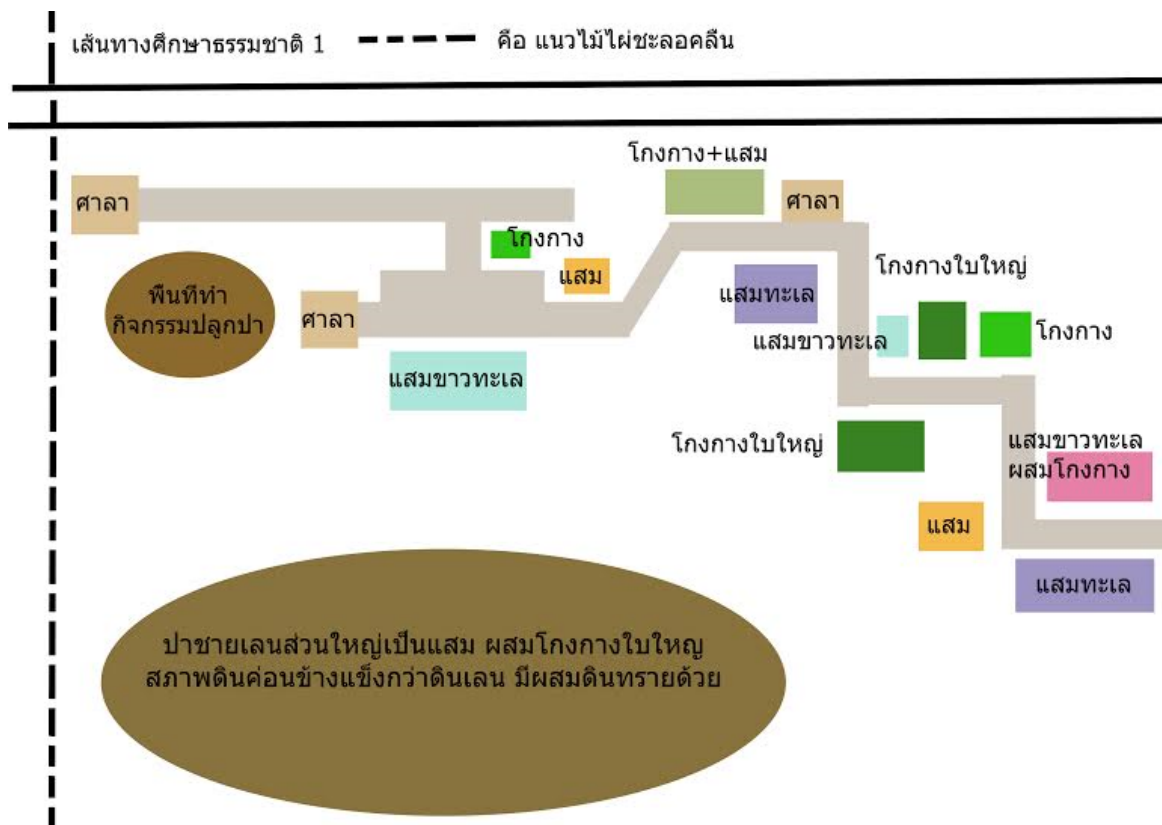
ภาพประกอบ 9 อาคารเรียนรู้อาชีววิทยา

5.4.2 พื้นที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ

เมื่อมีประชาชนให้ความสนใจกับกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนมากยิ่งขึ้น ทางศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงจัดการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่เข้ามาทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ มีทางเดิน

เท่าที่เป็นคอนกรีต มีการสร้างศาลาถาวร เพื่อให้คนที่เข้ามาทำกิจกรรมได้มีสถานที่พักผ่อน ในภายหลังได้ มีการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมได้แบ่งเขตพื้นที่ในการเดินศึกษา ออกเป็น 2 เส้นทางศึกษา มีระบบนิเวศป่าไม้ที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เพราะอยู่ในช่วงที่กำลังฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลน ประกอบไปด้วย โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก แสมขาว แสมทะเล เป็นต้น

เส้นทางแรก จากทางเข้าพื้นที่ศึกษาธรรมชาติจะอยู่ทางซ้ายมือ เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะสั้นมีระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร สองข้างทางมีระบบนิเวศ สามารถพบเห็นสัตว์ได้เยอะกว่าเส้นทางที่สอง เช่น ปลาตีน เนื่องจากเส้นทางฝั่งขวายังเป็นดินเลนที่มีการตกตะกอน ทำให้สัตว์อาศัยอยู่เยอะกว่า มีศาลาในการพักผ่อนทั้งหมด 3 จุด

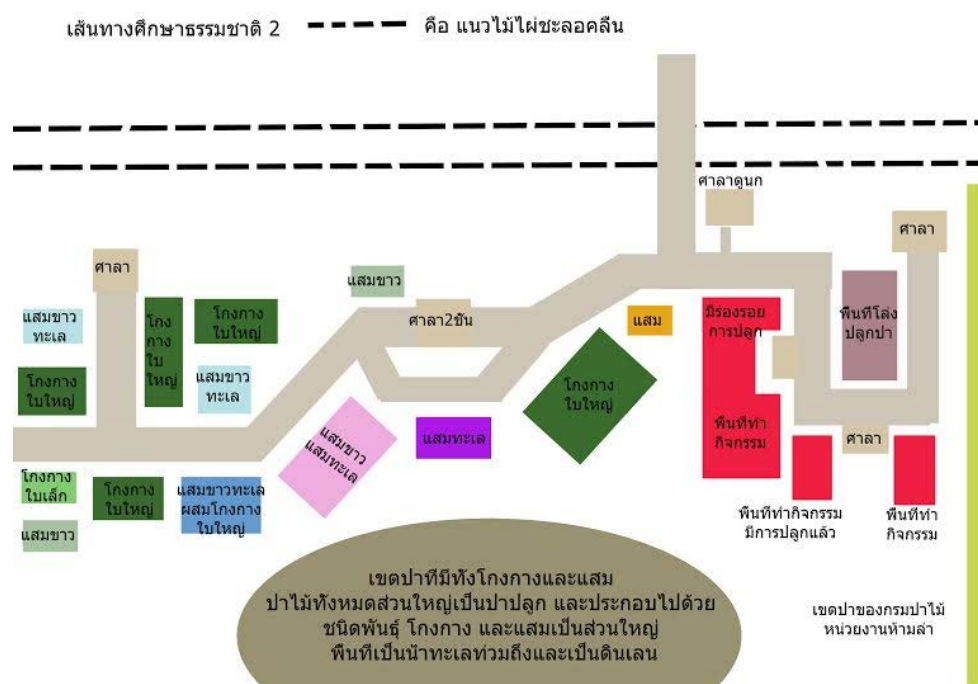

ภาพประกอบ 10 แผนที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เส้นทางที่ 1

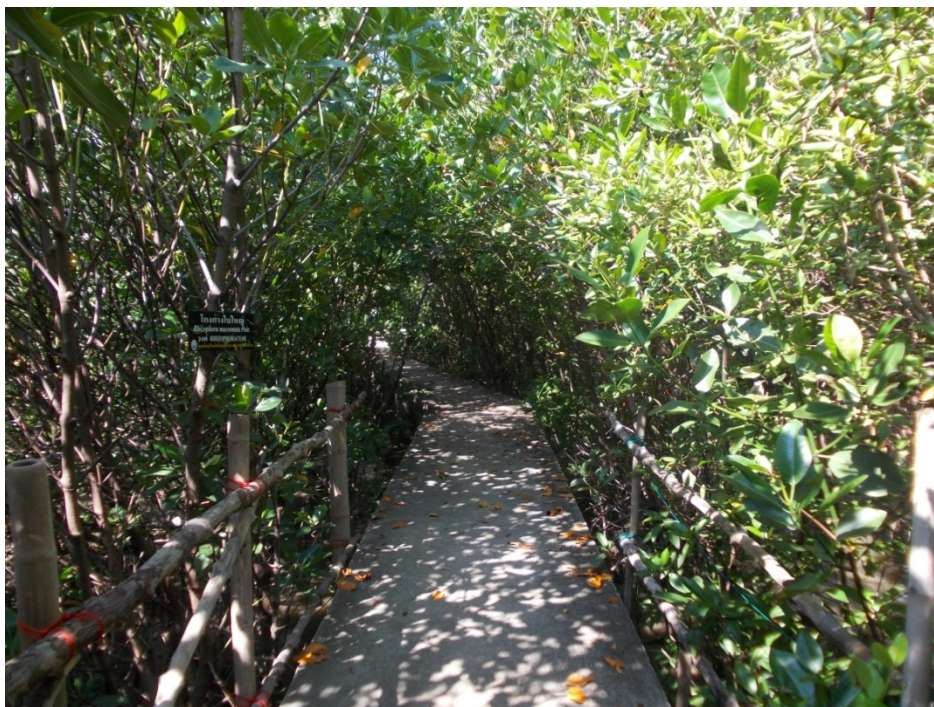

ภาพประกอบ 11 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เส้นทางที่ 1

เส้นทางที่สอง เป็นเส้นทางที่ใช้ทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเลือกเดินเส้นทางที่ 2 มากกว่า ซึ่งอยู่ห่างจากทางเข้า เนื่องจากมีความสวยงาม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่า เช่น ศาลาพักผ่อน 5 จุด มีศาลา 2 ชั้น สามารถให้นักท่องเที่ยวได้ขึ้นไปเป็นจุดชมวิวพื้นที่ป่าชายเลน เส้นทางนี้มีระยะยาวกว่าเส้นทางแรก ประมาณ 2 กิโลเมตร และสามารถพบระบบนิเวศป่าไม้และป้ายสื่อความหมายได้มากกว่าเส้นทางแรก

ภาพประกอบ 12 แผนที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เส้นทางที่ 2

ภาพประกอบ 13 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เส้นที่ 2

5.4.3 พื้นที่ในการจัดกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน

พื้นที่ในการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลนมีทั้งหมด 250 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีการปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น เพื่อให้ดินเลนตกตะกอน เกิดเป็นแผ่นดิน ซึ่งพื้นดินเลนที่เกิดขึ้น ทางศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดให้เป็นพื้นที่ในการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลน ซึ่งหน่วยงานต่างๆ นักเรียน นักศึกษา หรือนักท่องเที่ยว ต่างให้ความสำคัญและจัดโครงการมาปลูกป่าชายเลนที่ศูนย์ฯแห่งนี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งระยะเวลาที่สามารถทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลนได้ คือช่วง เดือนมีนาคม ถึงต้นเดือนตุลาคม เนื่องจาก ช่วงเวลาระยะปลายเดือนตุลาคมเป็นต้นไปนั้น น้ำทะเลจะมีระดับที่สูงมากขึ้น ไม่สามารถที่จะปลูกป่าชายเลนได้ นอกจากหน่วยงานต่างๆจะให้ความสนใจกับการปลูกป่าชายเลนเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้คงอยู่ต่อไปแล้ว ยังมีโครงการที่หน่วยงานต่างๆ ต่างให้ความสำคัญกับเรื่องจิตอาสา ในการนำบุคลากร นักเรียน นักศึกษา มาร่วมกันเก็บขยะที่ถูกพัดจากต้นน้ำ ทำให้ขยะมีจำนวนมากทำให้ไปพันกับต้นไม้ อาจส่งผลกระทบต่อต้นไม้ตาย เนื่องจากบุคคลที่ดูแลการจัดการในด้านนี้มีอยู่อย่างไม่เพียงพอ ทำให้หน่วยงานต่างๆที่จัดโครงการจิตอาสาทำกิจกรรมเก็บขยะนั้น สามารถส่งผลดีต่อการจัดการขยะในพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นอย่างมาก

ภาพประกอบ 14 พื้นที่ใช้ในการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน

5.5 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติว่าสามารถที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หรือไม่นั้น จำเป็นจะต้องใช้องค์ความรู้แบบบูรณาการ หลากหลายศาสตร์ ซึ่งหากพิจารณาตามองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานคุณภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องทำความเข้าใจระดับของศักยภาพด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมท่องเที่ยว

5.5.1 ศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลของการประเมินศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จุดสนใจสำหรับการคำนวณคะแนนด้านนี้ สัดส่วนคะแนนคิดเป็นร้อยละ 40 ของคะแนนทั้งหมด โดยแต่ละหน่วยย่อยของด้านนี้แบ่งคะแนนออกเป็น 4 ย่อยย่อย ซึ่งแต่ละย่อยย่อยมีคะแนนรวมย่อยละ 10 คะแนน ผลการประเมิน พบว่า คะแนนรวมทั้งหมดของด้านนี้ได้ 28 จากเต็ม 40 คะแนน เมื่อคิดออกมาเป็นเปอร์เซ็นต์จะได้ 70% ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดี โดยข้อ 1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 5 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 2 ในข้อนี้ผู้ประเมินได้เลือกให้ค่าคะแนนคือ 4 เป็นระดับที่บอกว่าแหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสถณฐานประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทย และโอกาสที่จะพบเห็นมีปานกลาง เมื่อนำมาคูณกับค่าน้ำหนัก จึงจะได้คะแนนการประเมิน 8 คะแนน จากทั้งหมดเต็ม 10

คะแนน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งจะเกิดขึ้นเฉพาะบริเวณที่เป็นพื้นที่อยู่ติดกับชายฝั่งทะเลที่มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านเท่านั้น จึงทำให้ทรัพยากรทางธรรมชาติจำพวกพืชพรรณต่างๆ หรือสัตว์สามารถพบได้อย่างจำกัด จากการสำรวจแหล่งพื้นที่ที่สามารถพบปลาตีน 2 ชนิด คือ มีจุ่มพรวด และลายคาดฟ้า จะมีขนาดค่อนข้างใหญ่และจำนวนค่อนข้างเยอะอยู่ตามดินเลนในช่วงน้ำลด และพบพันธุ์ไม้ได้ 6 ชนิดแต่ที่พบส่วนใหญ่จะเป็นโกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก แสมขาว และแสมทะเล พบนกอีกหลากหลายชนิดซึ่งเป็นทั้งนกประจำถิ่น ทั้งนกอพยพ และบางชนิดสามารถพบได้ในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนเท่านั้น แต่ทั้งนี้โอกาสที่จะพบสัตว์ต่างๆ นั้นมีอยู่เพียงปานกลาง

ภาพประกอบ 15 ปลาตีนพันธุ์จุ่มพรวด

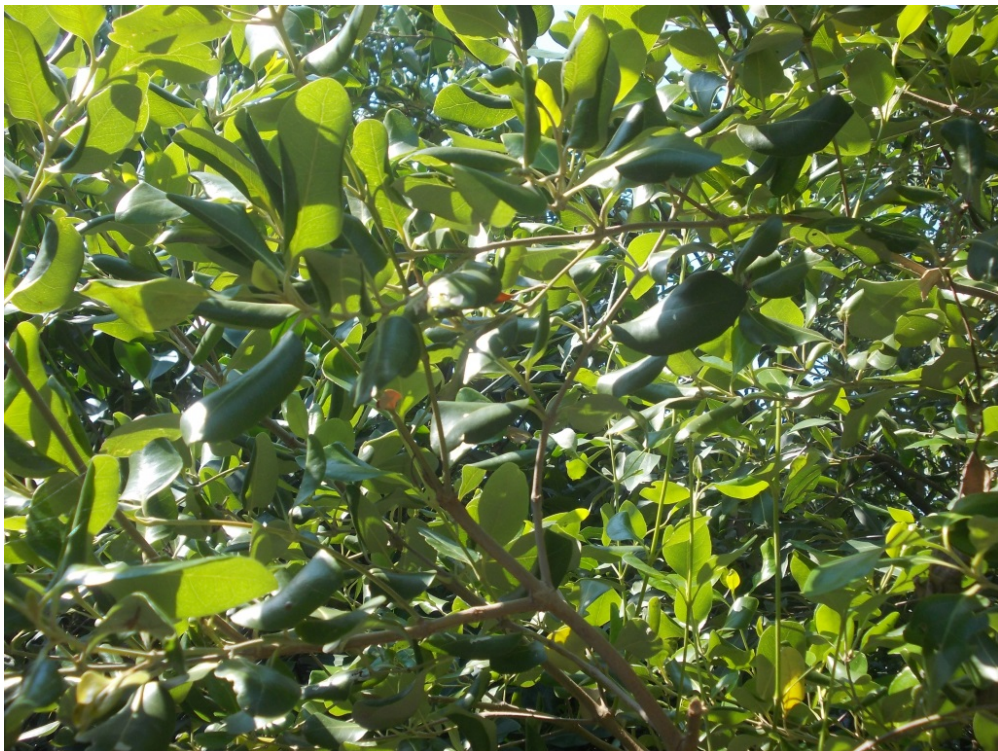
ภาพประกอบ 16 ต้นโกงกางใบใหญ่

ภาพประกอบ 17 ต้นโกงกางใบเล็ก

ภาพประกอบ 18 ต้นแสมขาว

ภาพประกอบ 19 ต้นแสมทะเล

ภาพประกอบ 20 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ และศาลาในแหล่งพื้นที่ป่าชายเลน

ในหัวข้อ 1.3 ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 5 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 2 ในข้อนี้ผู้ประเมินได้เลือกให้ค่าคะแนนคือ 4 เป็นระดับที่หมายถึงแหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนค่อนข้างมาก โดยที่ชุมชนยังใช้ทรัพยากรจากภายนอกอยู่บ้าง แต่อยู่ในระดับน้อย เมื่อนำมาคูณกับค่าน้ำหนักจะได้ผลคะแนนการประเมิน 8 เต็ม 10 คะแนน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังใช้ทรัพยากรจากภายนอกอยู่บ้างแต่อยู่ในระดับน้อย ซึ่งจะสังเกตเห็นว่าคนในชุมชนนั้นได้อยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งธรรมชาติ ทั้งยังประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับพื้นที่ เช่น การทำนาเกลือ นากุ้ง เลี้ยงหอย เป็นต้น

ข้อย่อยที่ได้คะแนนรองลงมาคือข้อ 1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติและข้อ 1.4 ความปลอดภัยในแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 5 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 2 ในทั้งข้อนี้ผู้ประเมินได้เลือกให้ค่าคะแนนคือ 3 ในข้อ 1.2 หมายความว่าแหล่งธรรมชาติคงสภาพเดิมในระดับปานกลาง โดยกึ่งหนึ่งของพื้นที่มีการถูกรบกวนหรือดัดแปลงจากการกระทำของมนุษย์ เนื่องจากส่วนหนึ่งของพื้นที่มีการถูกรบกวนหรือถูกเปลี่ยนแปลงจากกิจกรรมการยังชีพต่าง ๆ ของคนในชุมชน อาทิ การเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงหอย โดยทำการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน และส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกการสร้างทางเดินในตัวแหล่งธรรมชาติทำให้สัตว์ พืชพันธุ์ หรือสิ่งมีชีวิตต่างๆได้รับผลกระทบในบางส่วน และในข้อ 1.4 หมายความว่ามีความถี่เกิดการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งในรอบ 3 ปี ซึ่งจากการสำรวจ

จากสถิติการเกิดอุบัติเหตุภายในแหล่งท่องเที่ยวที่มีน้อยมากแต่ก็ยังมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุจากการขึ้น - ลง ปสกูป่าชายเลน ซึ่งเป็นอุบัติเหตุที่ไม่ร้ายแรงนัก รวมไปถึงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่ไม่ได้มีการทำรั้ว เพื่อกั้นนักท่องเที่ยวได้รับอุบัติเหตุด้วยได้เมื่อนำมาคูณกับค่าน้ำหนักแล้วจะได้ผลคะแนนการประเมิน 6 เต็ม 10 คะแนน

ตาราง 16 ผลการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	คะแนนที่ได้	คะแนนเต็ม
1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยว	8	10
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	6	10
1.3 ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	8	10
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	6	10
รวมคะแนน	28	40

5.5.2 ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ผลของการประเมินศักยภาพ ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน จุดสนใจในการคิดคะแนนด้านนี้สัดส่วนคะแนนคิดเป็นร้อยละ 20 ของคะแนนทั้งหมด โดยแต่ละหน่วยย่อยย่อยแบ่งคะแนนออกเป็น 4 ย่อยย่อย และในแต่ละย่อยย่อยมีคะแนนรวมย่อยละ 5 คะแนน คะแนนรวมทั้งหมดของด้านนี้ได้ 11 เต็ม 20 คะแนน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์จะได้ 55% อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในหัวข้อ 2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว จะมีการให้ค่าคะแนนตามคุณสมบัติที่มีทั้งหมด 5 ข้อย่อยละ 1 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 1 ผู้ประเมินได้ให้คะแนนตามคุณสมบัติที่ปรากฏให้พบ 5 ข้อย่อยละ 1 คะแนน จึงทำให้ข้อ 2.3 ได้คะแนน 5 คะแนน เมื่อนำมาคูณกับค่าน้ำหนัก จะได้ผลคะแนนการประเมิน 5 จากทั้งหมดเต็ม 5 คะแนน ซึ่งคุณสมบัติ 5 ข้อสามารถนำบรรยายได้ดังนี้ เนื่องจากกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีการวางแผนในการพัฒนา พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน ไม่เกิดผลกระทบด้านลบต่อสัตว์ หรือระบบนิเวศเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้เป็นที่ยอมรับกับคนในท้องถิ่นและคนทั่วไปแหล่งท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 21 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ และพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน

ภาพประกอบ 22 พื้นที่เป็นศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 23 เจ้าหน้าที่ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

ซึ่งข้อย่อยที่ได้คะแนนรองลงมาคือข้อ 2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 5 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 1 ผู้ประเมินได้เลือกค่าคะแนนคือ 4 เป็นระดับที่ความหมายว่าแหล่งพื้นที่มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและฤดูกาล และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เมื่อมาคูณกับค่าน้ำหนักจะได้คะแนนการประเมิน 4 จากทั้งหมดเต็ม 5 เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดการด้านการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่ติดต่อเข้ามาร่วมทำกิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มที่ติดต่อเข้ามาศึกษาดูงาน หรือทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน อีกทั้งมีการกำหนดเขตพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีการจัดพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว และบริเวณทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ค่อนข้างชัดเจน

ข้อย่อยที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ ข้อ 2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว จะมีการให้ค่าคะแนนตามคุณสมบัติที่มีทั้งหมด 5 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 1 ผู้ประเมินได้ให้คะแนนตามคุณสมบัติที่ปรากฏให้พบ 5 ข้อ โดยคุณสมบัติข้อแรกจำนวนบุคลากรด้านบริการมีเพียงพอได้ 0 มีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว และระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวได้ 0 มีสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคได้ 1 มีการจัดการด้านอาหารและกำจัดของเสียได้ 0 มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวได้ 0 ดังนั้นข้อ 2.2 ค่าคะแนนทั้งหมดที่ได้คือ 1 เมื่อนำมาคูณกับค่าน้ำหนัก จะได้ผลคะแนนการประเมิน 1 จากทั้งหมดเต็ม 5 เนื่องจากบริเวณแหล่งเที่ยวนั้นมีถนนตัดเข้าถึง มีไฟฟ้า ประปา ห้อง

สุขาไว้บริการนักท่องเที่ยว แต่บุคลากรที่ทำหน้าที่คอยต้อนรับคอยดูแลนักท่องเที่ยวนั้นมีเพียงคนเดียว ถึงแม้ว่าจะมีคนในชุมชนเข้ามาคอยช่วยเหลือบ้างแต่ก็ไม่ได้ตลอดเพราะมีอาชีพหลักอยู่แล้ว จึงทำให้จำนวนไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งบริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนี้ไม่มีป้ายบอกทางสำหรับนักท่องเที่ยว มีกล้องวงจรปิดที่ไม่สามารถใช้งานได้ เนื่องจากไม่ได้มีการจัดทำอาหารเพื่อบริการให้แก่นักท่องเที่ยวจึงไม่ได้มีการกำจัดของเสียหรือเศษอาหารใดใดภายในแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวนี้ไม่มีที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวด้วย และอีกข้อย่อย คือ ข้อ 2.4 การจัดการด้านการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 5 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 1 ผู้ประเมินได้เลือกค่าคะแนนคือ 1 เป็นระดับที่หมายความว่าแหล่งพื้นที่มีแค่แผนการปฏิบัติงาน เมื่อนำมาคูณกับค่าน้ำหนักจะได้ผลคะแนนการประเมิน 1 จากทั้งหมดเต็ม 5 เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวนี้มีแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการเก็บข้อมูลในการดำเนินงาน ทั้งที่กำลังปฏิบัติงานหรือผลสำเร็จของงาน ไม่มีการติดตามผลงาน อีกทั้งยังไม่มีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 17 ผลประเมินการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

2.การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	คะแนนที่ได้	คะแนนเต็ม
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	4	5
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	1	5
2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	5
2.4 การจัดการด้านการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	1	5
รวมคะแนน	11	20

5.5.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

ผลของการประเมินศักยภาพในด้านการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก จุดสนใจในการคิดคะแนนด้านนี้สัดส่วนคะแนนคิดเป็นร้อยละ 20 ของคะแนนทั้งหมด โดยแต่ละหน่วยย่อยของด้านที่ 3 นี้แบ่งคะแนนออกเป็น 4 ข้อย่อยในแต่ละข้อย่อยมีคะแนนรวมข้อละ 5 คะแนน คะแนนรวมทั้งหมดของด้านนี้ได้ 9 จากทั้งหมดเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์จะได้ 45% อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งใน ข้อที่ 3.3 การให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและ

ชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ จะมีการให้ค่าคะแนนตามคุณสมบัติที่มีทั้งหมด 5 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 1 ผู้ประเมินได้ให้คะแนนตามคุณสมบัติที่ปรากฏให้พบ 5 ข้อ โดยคุณสมบัติข้อแรกมีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนที่เกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ได้ 1 ข้อ มีการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางได้ 1 มีการจัดกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ เฉพาะด้านได้ 1 ข้อ มีการเผยแพร่ข้อมูลระดับท้องถิ่นได้ 1 และข้อการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ทั้ง ภาษาไทยและอังกฤษได้ ไม่ได้คะแนน ดังนั้นข้อ 3.3 ได้ค่าคะแนนรวมทั้งหมดคือ 4 นำมาคูณกับค่าน้ำหนัก จะได้ผลคะแนนการประเมิน 4 จากทั้งหมดเต็ม 5 คะแนน เนื่องจากทางชุมชนได้มีการนัดแนะประชุม เพื่อให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ป่าชายเลน อีกทั้งยังมีการจัดการสร้าง เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน พร้อมทั้งมีป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ทางชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมปลูกป่าชายเลนให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษาทดลองทำ กิจกรรมการปักไม้ไผ่ชะลอคลื่นให้แก่ชุมชนมาช่วยฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนอีกด้วย แต่ส่วนในเรื่องของการให้ ข้อมูลทางเว็บไซต์นั้นสามารถค้นพบได้แต่ไม่มีเว็บไซต์ที่รองรับในเรื่องของภาษาอังกฤษนั่นเอง

ซึ่งข้อย่อยที่ได้คะแนนรองลงมาคือข้อ 3.2 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัด พลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธีที่ จะมีการให้ค่าคะแนนตามคุณสมบัติที่มีทั้งหมด 5 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 1 ผู้ประเมินได้ให้คะแนนตามคุณสมบัติที่ปรากฏให้พบ 5 ข้อ คุณสมบัติข้อแรก สื่อรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวช่วยกันประหยัดน้ำประหยัดไฟไม่ได้คะแนน ในหัวข้อด้านการมีสื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกไม่ทิ้งขยะในแหล่งธรรมชาติ ไม่ได้คะแนน คุณสมบัติในหัวข้อจัดระบบการทิ้งมี การแยกขยะได้ 1 ข้อ มีการแจกแจงปริมาณการใช้น้ำ ไฟฟ้า ขยะให้นักท่องเที่ยวทราบ ไม่ได้คะแนน และ ข้อการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเก็บขยะออกจากพื้นที่ได้ 1 ดังนั้นข้อ 3.2 ได้ค่าคะแนนรวมทั้งหมดคือ 2 คะแนน นำมาคูณกับค่าน้ำหนักจะได้ผลคะแนนการประเมินรองลงมา 2 จากทั้งหมดเต็ม 5 คะแนน ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างน้อย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวยังขาดในเรื่องการทำสื่อต่างๆที่ทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกในเรื่องของการใช้ทรัพยากรน้ำ ไฟฟ้า การทิ้งขยะ แต่เจ้าหน้าที่ก็ได้มีการจัดการ แยกขยะในพื้นที่พร้อมทั้งคอยบอกเตือนให้นักท่องเที่ยวที่นำอาหารมารับประทานในพื้นที่ช่วยกันเก็บขยะ ออกมาทิ้งภายนอกพื้นที่ด้วย อีกข้อย่อยนั้น ข้อที่ 3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ ให้บริการในด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน โดยข้อนี้ได้มีหมายเหตุนอกจากความรู้ที่ เจ้าหน้าที่ต้องมีแล้วเจ้าหน้าที่ยังต้องสามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษอีกด้วย จะมีการ ให้ค่าคะแนนตั้งแต่ระดับ 0 คะแนนถึง 5 คะแนน โดยผู้ประเมินเลือกค่าคะแนนคือ 1 ที่มีความหมายว่ามี บุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ โดยการเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจาก

เอกสารที่เชื่อถือได้ นำมาคูณกับค่าน้ำหนัก ดังนั้นจึงทำให้ได้ผลคะแนนการประเมิน 2 จากทั้งหมดเต็ม 5 คะแนน เนื่องจากว่าตัวบุคลากรที่ให้ความรู้เองนั้นยังขาดในเรื่องการเข้าอบรมความรู้ด้านระบบนิเวศจนไปถึงบุคลากรไม่ได้มีความรู้ระดับปริญญาในด้านสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังไม่สามารถสื่อสาร และให้ความรู้เป็นภาษาอังกฤษได้

ข้อย่อยสุดท้ายที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 3.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จะมีการให้ค่าคะแนนตามคุณสมบัติที่มีทั้งหมด 5 ข้อข้อละ 1 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 1 ผู้ประเมินได้ให้คะแนนตามคุณสมบัติที่ปรากฏให้พบ 5 ข้อ คุณสมบัติข้อแรกคือมีศูนย์บริการหรือการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำได้ 1 ข้อ มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสาร ในศูนย์บริการแก่นักท่องเที่ยว ไม่ได้คะแนน ในหัวข้อการมีเจ้าหน้าที่ที่มีอัธยาศัยดี และสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษ ไม่ได้คะแนน ข้อสื่อมีความน่าสนใจ และข้อมูลปัจจุบันไม่ได้คะแนน และข้อภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย ไม่ได้คะแนน ดังนั้น ข้อที่ 3.1 มีค่าคะแนนรวมคือเท่ากับ 1 คะแนนนำมาคูณกับค่าน้ำหนักจะได้ผลคะแนน 1 จากทั้งหมดเต็ม 5 คะแนน ซึ่งพบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ได้รับคะแนนน้อยที่สุด สาเหตุเนื่องจากว่าแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่บริเวณนี้ยังขาดในเรื่องการทำสื่อให้ข้อมูลในหลากหลายรูปแบบให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังขาดในเรื่องของภาษาที่สื่อที่แหล่งท่องเที่ยวใช้แค่ภาษาไทยเพียงอย่างเดียวและ บุคลากรก็ไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ให้กับนักท่องเที่ยวได้

ภาพประกอบ 24 บ้ายสื่อความหมายข้อมูลป่าชายเลนในแหล่งพื้นที่

ตาราง 18 ผลการประเมินการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	คะแนนที่ได้	คะแนนเต็ม
3.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	1	5
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	2	5
3.3 การให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	4	5
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชน	2	5
รวมคะแนน	9	20

5.5.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผลของการประเมินศักยภาพในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว จุดสนใจในการคิดคะแนนด้านนี้สัดส่วนคะแนนคิดเป็นร้อยละ 20 ของคะแนนทั้งหมด โดยแต่ละหน่วยย่อยของด้านที่ 3 นี้แบ่งคะแนนออกเป็น 2 ย่อยย่อยในแต่ละย่อยย่อยมีคะแนนรวมข้อละ 10 คะแนน คะแนนรวมทั้งหมดของด้านนี้ได้ 14 จากทั้งหมดเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ จะได้ 70% อยู่ในระดับดี ซึ่งข้อที่ได้คะแนนสูงสุด คือ ข้อที่ 4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จะมีการให้ค่าคะแนนตามคุณสมบัติที่มีทั้งหมด 5 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 1 ผู้ประเมินได้ให้คะแนนตามคุณสมบัติที่ปรากฏให้พบ 5 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน ดังนั้นข้อที่ 4.1 จะมีค่าคะแนนรวมคือ 5 คะแนน นำมาคูณกับค่าน้ำหนักจะได้ผลคะแนนการประเมิน 10 จากทั้งหมดเต็ม 10 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยคุณสมบัติทั้งหมด 5 ข้อ เนื่องจากว่าแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่ชุมชนจัดตั้งชมรมอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนขึ้นมาและร่วมกันวางแผนการจัดการฟื้นฟูแหล่งพื้นที่ป่าชายเลน อีกทั้งกิจกรรมปลูกป่าชายเลนยังถือเป็นกิจกรรมที่ทางชุมชนยอมรับเพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยฟื้นฟูแหล่งพื้นที่ให้ดีขึ้นได้

ข้อย่อยสุดท้าย 4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว จะมีการให้ค่าคะแนนตามคุณสมบัติที่มีทั้งหมด 5 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน โดยมีค่าน้ำหนักคือ 1 ผู้ประเมินได้ให้คะแนนตามคุณสมบัติที่ปรากฏให้พบ 5 ข้อ ซึ่งคุณสมบัติข้อแรกคือชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง ไม่ได้คะแนน ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ 1 คะแนน ข้อชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือน

จากการถูกจ้างโดยบริษัทนำเที่ยว หรือเจ้าของพื้นที่ได้ 1 คะแนน ข้อชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก ไม่ได้คะแนน และข้อชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง ไม่ได้คะแนน ดังนั้นข้อที่ 4.2 จะมีค่าคะแนนรวมคือ 2 นำมาคูณกับค่าน้ำหนัก จะได้ผลคะแนนประเมินน้อยที่สุด 4 จากทั้งหมดเต็ม 10 คะแนน เนื่องจากว่าทางชุมชนได้มีอาชีพหลักของตนอยู่แล้ว คือ อาชีพประมงจึงทำให้ชุมชนที่สนใจมาช่วยทำงานด้านการท่องเที่ยวแหล่งพื้นที่ป่าชายเลนค่อนข้างน้อย จึงทำให้มีบางกลุ่มเท่านั้นที่ค่อยมาช่วยเหลือและได้รับค่าตอบแทนในการมาทำหน้าที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งในพื้นที่ยังมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับรายได้จากการนำนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลนอีกด้วย

ตาราง 19 ผลการประเมินด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว	คะแนนที่ได้	คะแนนเต็ม
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	10	10
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	4	10
รวมคะแนน	14	20

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT

นำผลการศึกษาในบทที่ 5 มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการจัดการพัฒนาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้การวิเคราะห์หา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของศูนย์เรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ดังนี้

6.1.1 จุดแข็ง (Strengths)

สภาพพื้นที่ของศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ติดกับทะเล ซึ่งเป็นศูนย์ศึกษาระบบนิเวศชายฝั่งที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ได้พัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ ทำให้นักท่องเที่ยวสะดวกต่อการเดินทางมายังพื้นที่ป่าชายเลนนี้ เนื่องจากระยะทางค่อนข้างใกล้ ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ถือเป็นห้องเรียนศึกษาธรรมชาติที่สัมผัสได้จริง และมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ ระบบนิเวศป่าไม้ สิ่งมีชีวิตหน้าดิน และนกซึ่งมีมากกว่า 200 ชนิด ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมศึกษาธรรมชาติที่ครบถ้วน เช่น กิจกรรมเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมปลูกป่าชายเลน และกิจกรรมดูนก ซึ่งกิจกรรมดูนกสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะที่มีความชื่นชอบในกิจกรรมส่องหรือดูนก เพราะทางจังหวัดมีเครือข่ายสำหรับคนที่ชอบดูนกคือ ศูนย์ข้อมูลนกชายเลน ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติโคกขาม อีกทั้งยังมีเจ้าหน้าที่ที่ดูแลเรื่องของการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนโดยตรง

6.1.2 จุดอ่อน (Weaknesses)

ในเรื่องของการจัดการด้านขยะ ขยะส่วนมากในพื้นที่เป็นขยะที่มาจากแหล่งพื้นที่อื่น เนื่องจากพื้นที่ป่าชายเลนเป็นพื้นที่ติดอยู่กับปากแม่น้ำท่าจีน ซึ่งขยะจะมาจากต้นน้ำและไหลลงสู่ปลายน้ำ และถูกพัดเข้ามายังพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาขยะมีมาก ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ และเนื่องจากยังมีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ดูแลเรื่องนี้ยังมีไม่เพียงพอ ส่วนด้านของวิทยากรในการให้ข้อมูลบรรยายมีไม่เพียงพอต่อจำนวนของนักท่องเที่ยว และอีกด้านคือการจัดการของป้ายสื่อความหมายยังมีไม่เพียงพอและยังไม่มีควมน่าสนใจ รวมถึงไม่มีป้ายสื่อถึงข้อควรระวังความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ส่วนในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวก ร้านค้าที่มีให้บริการมีไม่เพียงพอ และเปิดให้บริการเฉพาะเวลาที่มีคณะหรือหน่วยงานที่มาลงพื้นที่ทำกิจกรรมปลูกป่า และด้านของการรักษาความปลอดภัยยังคงอยู่ในระดับปานกลาง จะสังเกตเห็นได้ว่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติมีบางจุดที่เกิดการชำรุดและยังไม่ได้รับการซ่อมแซม

6.1.3 โอกาส (Opportunities)

ปัจจุบันคนส่วนมากค่อนข้างหันมาให้ความสนใจกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้หน่วยงานต่างๆ จัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองสังคม โดยการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมปลูกป่าชายเลนค่อนข้างเป็นที่นิยมในการเป็นตัวเลือกของหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนที่เข้ามา

ช่วยในการสนับสนุนทางด้านทุนในเรื่องของการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และเข้ามาช่วยในเรื่องของการสนับสนุนการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ส่งผลให้พื้นที่ป่าชายเลนมีการฟื้นฟูที่เพิ่มมากขึ้นไป

6.1.4 อุปสรรค (Threats)

ศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แห่งนี้มีคณะหน่วยงานเข้ามาร่วมทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีต่อนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเป็นกิจกรรมที่ไม่สามารถทำกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี ทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องของฤดูกาลท่องเที่ยว ส่วนภาพรวมของพื้นที่ ยังคงมีปัญหาในเรื่องของการจัดการขยะที่พลัดมาจากแหล่งอื่นและมูลนก ทำให้พื้นที่ดูสกปรกขัดต่อทัศนียภาพของพื้นที่

6.2 สรุปผลการวิจัย

ผลจากการสำรวจด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมและการบริการ พบว่าปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะมาท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนมากขึ้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดกรุงเทพมหานครและจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากอยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดสมุทรสาคร มักจะเดินทางมาท่องเที่ยวแบบ เช้า – เย็นกลับ ในช่วงสายเวลา 10.00 – 12.00 มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะมาพักผ่อนและต้องการเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน และจะมาท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน 2-3 ครั้งต่อปี ส่วนมากจะเดินทางมากับเพื่อนและครอบครัว จำนวนประมาณ 3-5 คน มักจะเดินทางมาด้วยรถส่วนตัว นักท่องเที่ยวรู้จักพื้นที่ป่าชายเลนนี้จากการที่เพื่อนแนะนำ และหากมีโอกาสกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกที่จะกลับมายังแหล่งท่องเที่ยวนี้อีก

ส่วนของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณป่าชายเลน ณ ศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาชัยฝั่งตะวันออก หมู่ที่3 ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า พื้นที่ตั้งอยู่บริเวณติดกับทะเลอ่าวไทยตอนบน เป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาแผ่นดินถูกคลื่นกัดเซาะอย่างรุนแรงในอดีต ทำให้มีการจัดการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการถูกกัดเซาะชายฝั่งโดยการปักไม้ไผ่ชะลอคลื่นเพื่อป้องกันพื้นดินชายฝั่งพังทลาย และใช้แนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนโดยการปลูกต้นไม้ซึ่งเปรียบเสมือนลำไม้ไผ่ที่สามารถบรรเทาแรงของคลื่นที่กระทบชายฝั่งได้ ทำให้สามารถฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งให้กลับมาใช้ชีวิตได้อีกครั้งจนกลายเป็นธรรมชาติที่สวยงามในปัจจุบัน ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติตามมา โดยมีการจัดการพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ เพื่อการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเป็นแหล่งเรียนรู้ คือ มีพื้นที่ในส่วนของการบริการ การให้บริการลานจอดรถ ร้านค้า และการให้ข้อมูลประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมชม เส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน และพื้นที่ในการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน

ผลจากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร นำไปเทียบในระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะสามารถจัดให้อยู่ในระดับดีในช่วง 61-70 คะแนน เนื่องจากผลการวิเคราะห์ระดับคะแนน การประเมินแหล่งท่องเที่ยวในเขตทั้ง 4 ด้านนั้นชี้ให้เห็นว่า พื้นที่ป่าชายเลนแห่งนี้ ในด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในแหล่งพื้นที่นั้นมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่ถูกฟื้นฟู โดยชุมชนค่อนข้างเกือบจะสมบูรณ์ พบพันธุ์ไม้ที่สามารถพบได้เฉพาะในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน รวมไปถึงวิถีชีวิตชายฝั่งทะเล ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งพื้นที่ได้ อีกทั้งชุมชนใกล้เคียงยังมีการประกอบอาชีพหลักที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ติดกับชายฝั่งทะเล แต่ในด้านนี้ก็มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงในเรื่องของด้านความปลอดภัยของเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้มากขึ้น ในด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยววันนั้น มีการจัดการแบ่งพื้นที่ในการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน โดยแบ่งเขตพื้นที่เป็นศูนย์ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและเขตพื้นที่ด้านการทำกิจกรรมในป่าชายเลน ซึ่งแต่ละกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ช่วยฟื้นฟูและสร้างคุณค่าให้แก่แหล่งพื้นที่ป่าชายเลนมากขึ้น แต่ทางแหล่งพื้นที่ควรมีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น ทั้งมีการเก็บข้อมูลและติดตามประเมินผลการฟื้นฟูแหล่งพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ ในด้านการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก มีการจัดอบรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อทรัพยากรธรรมชาติให้แก่เจ้าหน้าที่และคนในชุมชน เพื่อถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยว แต่ควรปรับปรุงในเรื่องด้านการจัดเตรียมบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างเพียงพอ ทั้งควรมีการจัดการในเรื่องของการจำกัดของเสียให้ดีกว่านี้ ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งชมรมอนุรักษ์เพื่อก่อสร้างจิตสำนึกและมีเป้าหมายในการฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนให้ดียิ่งขึ้น โดยผ่านกิจกรรมที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน แต่ว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่ได้ประกอบอาชีพหลักจึงทำให้รายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริม

6.3 อภิปรายผล

6.3.1 ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิจัยที่พบว่า การประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และนักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ต่างๆ ในแหล่งพื้นที่ได้ในระดับปานกลาง ส่งผลกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รวมถึงความพึงพอใจในเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับพึงพอใจมาก แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวมีทรัพยากรที่ค่อนข้างสวยงาม จะเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวพักผ่อนในแหล่งพื้นที่เป็นจำนวนมากด้วย ซึ่งทรัพยากรที่มีอยู่ในแหล่งพื้นที่ศูนย์เรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาชัยฝั่งตะวันออก ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิง

นิเวศ ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548) คือ การที่จะพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ จะต้องมีแหล่งธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้

6.3.2 ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่กับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในเรื่องของการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนที่เหมาะสมต่อการทำกิจกรรม รวมถึงความหลากหลายของกิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในพื้นที่ และการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่ที่มีความพึงพอใจในระดับมาก เป็นเพราะกิจกรรมของแหล่งพื้นที่ป่าชายเลนส่งเสริมการฟื้นฟูแหล่งพื้นที่ให้ดีขึ้น อีกรูปแบบของกิจกรรมยังเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยว และชุมชนยอมรับ ทั้งยังมีการจัดจำแนกพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ได้เป็นสัดส่วนชัดเจน ซึ่งจะสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบในด้านการจัดการการใช้ประโยชน์แหล่งพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้นจะต้องมีการจำแนกเขตการจัดการและประเมินขีดความสามารถในการใช้ประโยชน์ของแหล่งพื้นที่ อีกทั้งกิจกรรมจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

6.3.3 ด้านการจัดการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในเรื่องของการให้บริการ เช่น ศูนย์บริการข้อมูล ป้ายสื่อความหมาย รวมถึงการถ่ายทอดความรู้โดยบุคลากรที่มีความสามารถ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการจัดการด้านการให้ความรู้อยู่ในระดับมาก แต่ในแหล่งพื้นที่ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายอย่างในเรื่องของสื่อที่ควรจะมีการให้ข้อมูลที่หลากหลายมากกว่านี้ อีกทั้งการมีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพหลัก คือ อาชีพประมง เกษตรกรรม ควรที่จะเพิ่มความสามารถในเรื่องของการสื่อสารข้อมูลได้หลากหลายภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษด้วย อีกทั้งยังควรจะมีการอบรมและปลูกจิตสำนึกความรู้สึกรหวงแหนในพื้นที่ รวมไปถึงการมีความรู้เฉพาะด้านมากขึ้นเพื่อเพิ่มทรัพยากรบุคลากรรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ ซึ่งจะสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวาทวี นินละเอียด, กิติชัย รัตนะ และวิชา นิยม (2557) ที่สรุปผลในงานวิจัยไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนก็คือ ด้านอาชีพ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งพื้นที่

6.3.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดข้อมูล การทำกิจกรรมปลูกป่า และสามารถเป็นผู้นำปฏิบัติการปลูกป่าชายเลน รวมถึงคนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะคนในชุมชน หรือ เจ้าหน้าที่เริ่มเล็งเห็นถึงปัญหาของแหล่งพื้นที่ จึงทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนและเกิดความตั้งใจที่จะฟื้นฟูสภาพแหล่งท่องเที่ยว

ให้ดีขึ้น อีกทั้งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม ที่จะเพิ่มทรัพยากรในพื้นที่ป่าชายเลน ให้ชุมชนได้ประกอบอาชีพมากขึ้น และการก่อตั้งชุมชนอนุรักษ์ยังส่งเสริมในด้านสังคมที่ทำให้คนในชุมชน มาร่วมกันช่วยฟื้นฟูแหล่งพื้นที่ ซึ่งจะสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุพัตรา พูนกระโทก, สุชาย วรชนะนันท์ และวิพัทธ์ จินตนา (2556) ที่ว่าถึงผลของการเปลี่ยนแปลงจากการฟื้นฟูป่าชายเลนว่าส่งเสริมในเรื่องของ อาชีพของคนในชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งการใช้ประโยชน์ทรัพยากรก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นการใช้ประโยชน์ ในด้านบริการสิ่งแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การทำกิจกรรม CSR เป็นต้น

6.4 ข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยพบว่าสภาพพื้นที่โดยทั่วไป ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมบริเวณศูนย์การ ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ยังขาดความพร้อมในเรื่องการให้ข้อมูลเชิงลึกและจำนวนเอกสารการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ ควรมีการประสานงานกับวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญและจัดหาเอกสารให้มีจำนวนเพียงพอ สำหรับบริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งพื้นที่ยังอยู่ในช่วงของการปรับปรุงและฟื้นฟู จึงควรที่จะมีการ เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร และบันทึกการเปลี่ยนแปลงของแหล่งพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อ จัดเก็บเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งพื้นที่ต่อไปในอนาคต

6.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาค่อนข้างสั้นอาจทำให้เก็บข้อมูลได้ไม่ครบถ้วนหรือไม่ ครอบคลุมทุกด้าน หากมีผู้สนใจทำงานวิจัยทางด้านนี้ ควรมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลนานขึ้นมากกว่า 3 เดือนขึ้นไป และควรมีการประเมินศักยภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ ป่าชายเลนลงพื้นที่สำรวจแหล่งพื้นที่ป่าชายเลนอีกครั้ง เพื่อให้ผลการวิจัยมีเพื่อให้ได้ผลวิจัยที่มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2558). *พื้นที่ป่าชายเลนในอดีตกับปัจจุบัน*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2558, จาก www.marinegiscenter.dmcr.go.th
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2558, จาก www.mots.go.th
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). *พื้นที่ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนอ่าวมหาชัย*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2558, จาก www.mnre.go.th
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: อัลซา. ----- (2544). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: อัลซา.
- กูเกิ้ลแมพ. (2558). *แผนที่*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2558, จาก www.google.co.th
- กรมป่าไม้. (2558). *ป่าไม้*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2558, จาก www.forest.go.th
- จังหวัดสมุทรสาคร. 2557. *บรรยายสรุปจังหวัดสมุทรสาคร*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2558, จาก www.samutsakhon.go.th
- . 2557. *แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรสาคร 4 ปี*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2558, จาก www.samutsakhon.go.th
- ชนกสุดา เพ็ชรไทย. (2551). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน กรณีศึกษาตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์. วท. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เทวฤทธิ์ เอ็มไอษฐ์. (2552). *อุปสงค์ความต้องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์. วท. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธัญภาค สังฆมานนท์. (2556). *มรดกทางชีวภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: ธรรมสาร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพลสแอนด์ดีไซน์.
- ประชิด สกุนะพัฒน์, วิมล จิโรจพันธุ์ และอุดม เขยกิจวงศ์. (2548). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

- ประชุมพร วิจารณ์ศิษย์. (2549). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทาง
ธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ว่าหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์.
วท. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประวัติ สองแสง. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยว. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2558, จาก
www.social.nu.ac.th
- พีระศักดิ์ อมตอาชาชัย. 2554. ทรัพยากรธรรมชาติ. ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. ม.ป.พ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). ศักยภาพ. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊กส์พับลิเคชั่น.
- ราตรี นินละเอียด, กิตติชัย รัตนะ และวิชา นิยม. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนพื้นที่หาดสระบัว ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัด
นครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.
- วนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2545). แผนปฏิบัติการการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วันชัย อิงปัญญาภม. (2539). ป่าชายเลน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิภา ศรีระทุ. (2551). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์.
วท. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิจรรอง ดวงใจ. (2556). คู่มือความรู้ยูวอาสาท้องถิ่นนำเที่ยวธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วีณา ชุ่มบัณฑิต. (2549). การวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
อย่างยั่งยืน กรณีศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์. วท. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีพร สมบุญธรรม. (2536). เอกสารประกอบโครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยว
ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สนใจ หะวานนท์, นพรัตน์ บำรุงรักษ์, สุนันทา สุวรรณโณดม, อေး แซ่ สะคะยา, วิโรจน์ ธีรนาทร และเฉลิมชัย
โชติคมาศ. (2552). เอกสารส่วนที่ 3 รายงานสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เล่มที่ 1 ป่าชายเลน. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.
- สนิท อักษรแก้ว. (2542). ป่าชายเลนนิเวศวิทยาและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2554). ทรัพยากรธรรมชาติ. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 1
กันยายน 2558, จาก www.nrot.go.th

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

สิทธิลาภ วสุวัต. (2535). *รายงานแผนการใช้ที่ดินจังหวัดสมุทรสาคร กรมพัฒนาที่ดิน กองวางแผนการใช้ที่ดิน*. สมุทรสาคร: ม.ป.พ.

สุพัตรา พูนกระโทก, สุชาย วรรณะนันท์ และวิพัทธ์. (2556). *ผลกระทบจากการฟื้นฟูป่าชายเลนต่อการดำรงชีวิตของราษฎรในตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม*. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.

อุดม เขยกีวงศ์. (2555). *ป่าชายเลน*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. ชื่อ-สกุล	ผศ.ดร.กัญจน์ ศิลป์ประสิทธิ์
ตำแหน่ง	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ชื่อ-สกุล	ผศ.ดร. อรินทร์ งามนิยม
ตำแหน่ง	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ชื่อ-สกุล	ดร.คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา
ตำแหน่ง	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ชื่อ-สกุล	อังศุมาลิน จำนงชอบ
ตำแหน่ง	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. ชื่อ-สกุล	ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์
ตำแหน่ง	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินศักยภาพ

แบบสอบถาม

เรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

คำชี้แจง

1. วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร
2. แบบสอบถามส่วนที่ 1 เลือกตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
3. แบบสอบถามส่วนที่ 2 เลือกตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว
4. การตอบแบบสอบถามนี้ จะไม่มีผลเสียใดๆ ต่อท่าน ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้จะเก็บรักษาไว้เป็นความลับ และจะใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

นิสิตชั้นปีที่ 3

สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ

คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ส่วนที่ 1 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความสนใจของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ท่านมีความสนใจในการเที่ยวชมป่าชายเลนบริเวณนี้ระดับใด

☐ 1.) สนใจมากที่สุด	☐ 2.) สนใจมาก
☐ 3.) สนใจปานกลาง	☐ 4.) สนใจน้อย
☐ 5.) ไม่สนใจ	

2. ท่านมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาป่าชายเลนครั้งนี้อย่างไร

☐ 1.) ต้องการมาพักผ่อน	☐ 2.) ต้องการหาประสบการณ์ใหม่
☐ 3.) ต้องการเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน	☐ 4.) ศึกษาดูงาน
☐ 5.) ต้องการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน	☐ 6.) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3. ท่านมีโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวป่าชายเลนตามที่ต่างๆ ก็ครั้งต่อปี

☐ 1.) 1 ครั้งต่อปี	☐ 2.) 2-3 ครั้งต่อปี
☐ 3.) 4-5 ครั้งต่อปี	☐ 4.) มากกว่า 5 ครั้งต่อปี

4. ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวป่าชายเลนครั้งนี้กับใคร

☐ 1.) เดินทางมาคนเดียว	☐ 2.) เดินทางมากับครอบครัว
☐ 3.) เดินทางมากับเพื่อน	☐ 4.) เดินทางมากับหมู่คณะ
☐ 5.) อื่นๆ (โปรดระบุ).....	

5. ส่วนใหญ่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งละ.....คน

6. ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวป่าชายเลนอย่างไร
- 1.) รถส่วนตัว 2.) รถโดยสารประจำทาง
- 3.) รถโดยสารไม่ประจำทาง 4.) จักรยานยนต์
- 5.) จักรยาน 6.) อื่นๆ (โปรดระบุ).....
7. ท่านเดินทางมาจากจังหวัดใด
- 1.) จังหวัดกรุงเทพมหานคร 2.) จังหวัดสมุทรสาคร
- 3.) จังหวัดอื่นๆ (โปรดระบุ).....
8. ท่านใช้ระยะเวลาท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนกี่วัน
- 1.) 1 วัน (มาเช้า-เย็นกลับ) 2.) 2-3 วัน
- 3.) 4-6 วัน 4.) 7 วันขึ้นไป
9. ส่วนใหญ่ท่านใช้ช่วงเวลาใดในการเที่ยวชมพื้นที่ป่าชายเลน
- 1.) ช่วงเช้า (6.00 – 9.00 น.) 2.) ช่วงสาย (10.00 – 12.00 น.)
- 3.) ช่วงบ่าย (13.00 – 15.00 น.) 4.) ช่วงเย็น (16.00 – 18.00 น.)
10. กิจกรรมที่ท่านชื่นชอบในการเดินทางมาท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1.) ศึกษาระบบนิเวศบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 2.) ปลูกป่าชายเลน
- 3.) ปั่นจักรยาน 4.) ส่องสัตว์
- 5.) ถ่ายภาพ 6.) อื่นๆ (โปรดระบุ).....
11. ท่านรู้จักป่าชายเลนบริเวณนี้ได้อย่างไร (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1.) ทางอินเตอร์เน็ต 2.) เพื่อนแนะนำ
- 3.) ญาติพี่น้องแนะนำ 4.) โฆษณา ประชาสัมพันธ์
- 5.) นิตยสารท่องเที่ยว 6.) อื่นๆ (โปรดระบุ).....
12. หากท่านมีโอกาส จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวป่าชายเลนแห่งนี้อีกหรือไม่
- 1.) กลับมาเที่ยวอีกครั้ง 2.) ไม่กลับมาเที่ยวอีก

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน
ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการคำถาม	ระดับความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
2.1 ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ						
1. ทรัพยากรป่าไม้ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนมีความหลากหลายมากน้อยเพียงใด (เช่น ต้นโกงกาง, แสม, ชะคราม, ลำพู, ลำแพน, ตะบูน)						
2. สามารถพบเห็นสัตว์ต่างๆตามชายฝั่ง ในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนได้มากน้อยเพียงใด (เช่น ปลาตีน, ปูแสม, ลิงแสม, นก)						
3. แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติได้สมบูรณ์ สวยงามมากน้อยเพียงใด (ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ หรือ ทำลายระบบนิเวศ โดยมนุษย์)						
4. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด (ภัยอันตรายจากพื้นที่ เช่น แผ่นดินไหว น้ำป่า กระแสน้ำรุนแรง น้ำท่วม สัตว์ดุร้าย หรือปัจจัยภายนอก เช่น ภัยจากโจรสลัด)						
2.2 ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่						
1. มีการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนได้อย่างเหมาะสมต่อการทำกิจกรรมต่างๆ						

รายการคำถาม	ระดับความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
2. มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และบริการ						
3. มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ร้านค้าต่างๆ						
4. มีการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ป่าชายเลนหลากหลายมากน้อยเพียงใด						
2.3 ด้านการจัดการการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก						
1. มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน						
2. มีบุคลากรที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่นักท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม						
3. มีบุคลากรที่มีความรู้จริง และมีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว						
4. มีป้ายสื่อความหมายบริการแก่นักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด						
2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว						
1. ท่านคิดว่าคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยวป่าชายเลนมากน้อยเพียงใด เช่น วิทยากรนำชมป่าชายเลน						
2. ท่านคิดว่าคนในชุมชนสามารถเป็นผู้นำปฏิบัติในการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด						

รายการคำถาม	ระดับความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว						
3. ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมปลูกจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การเก็บขยะในพื้นที่ป่าชายเลนมากน้อยเพียงใด						
4. ท่านคิดว่าคนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการมาท่องเที่ยวป่าชายเลนของท่านมากน้อยเพียงใด						

ขอขอบคุณค่ะ

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์งานวิจัย เรื่องการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดสมุทรสาคร

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน และเพื่อเป็นแนวทางวางแผนรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open end question) เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้โดยอิสระ

3. กรุณาตรวจสอบว่าท่านได้ตอบคำถามครบทุกข้อก่อนส่งแบบสัมภาษณ์กลับคืน และผู้วิจัยขอขอบคุณสำหรับความอนุเคราะห์ของท่านในครั้งนี้

นิสิตชั้นปีที่ 3

สาขาวิชาวัฒนธรรมการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น
การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดสมุทรสาคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ/สกุล.....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ตำแหน่ง.....วันที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยว

1. ท่านทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง และมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างไร

.....

2. ระยะเวลาที่ท่านทำกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร มีระยะเวลานานเท่าไร

.....

3. ท่านมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนอย่างไร มีลักษณะรูปแบบกิจกรรมแบบใด

.....

4. ท่านมีการแบ่งพื้นที่ในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไร

.....

5. ปัจจุบันการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสาคร มีความแตกต่างจากอดีตถึงปัจจุบันมากน้อยแค่ไหน และเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดบ้าง

.....

.....

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วม

1. ผู้นำชุมชน คนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการอื่นมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2. คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3. คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆทางด้านสภาพแวดล้อมของสถานที่ในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สำหรับการวิจัยเรื่องการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน
เพื่อการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดสมุทรสาคร

คำชี้แจง

1. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน
2. นำผลการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่ศึกษาให้เหมาะสม

โดยวิธีการให้คะแนน พิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว มีคุณสมบัติกับดัชนีชี้วัดข้อใดมากที่สุด และจะให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้จะมีค่าการให้คะแนน ตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย รอบหมายเลขที่ต้องการในช่อง คะแนน (A)

วิธีการคิดคะแนน คิดโดยค่าน้ำหนัก มี 2 ค่า คือ 2 และ 1 โดยค่าน้ำหนัก 2 จะใช้องค์ประกอบข้อที่ 1 (ความมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) และองค์ประกอบข้อที่ 4 (การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว) ส่วนค่าน้ำหนัก 1 จะใช้ในองค์ประกอบข้อที่ 2 (การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน) และองค์ประกอบข้อที่ 3 (การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก)

$$\text{ค่าคะแนน} = \text{คะแนน} \times \text{ค่าน้ำหนัก}$$

ตัวอย่างของการคิดคะแนน

1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	คะแนน(A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
- แหล่งธรรมชาติไม่มี สัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทใดที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว	0	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็นประเภทที่สามารถพบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งในประเทศไทย	2	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทยแต่โอกาสที่จะพบเห็นมีน้อย	3	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทยและโอกาสที่จะพบเห็นมีปานกลาง	4	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบน้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว	5	2	10
คะแนนที่ได้			10

การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จะนำคะแนนที่ได้ไปเทียบระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แสดงไว้ดังตารางข้างล่าง

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม	★★★★★
71 – 80	ดีมาก	★★★★
61 – 70	ดี	★★★
51 – 60	ปานกลาง	★★
50 หรือน้อยกว่า	ต่ำ	★

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โครงการวิจัยเรื่องการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อ
การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดสมุทรสาคร

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว

.....

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ / ผู้ดูแล

.....

ที่อยู่

.....

ตั้งตามพิกัดทางภูมิศาสตร์

.....

.....

ผู้ประเมิน (ชื่อ -นามสกุล).....

(หน่วยงาน).....

ประเมิน วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ส่วนที่ 1 ด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ลักษณะการจัดการด้านท่องเที่ยว
ของพื้นที่ธรรมชาติ

- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน

หมายเหตุ ในกรณีที่พื้นที่ธรรมชาติยังไม่มีบริการจัดการด้านการท่องเที่ยว ให้ทำการประเมิน
เฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
<p>1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ</p> <p>หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมได้เป็นอย่างดี และจุดดึงดูดดังกล่าวต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องระบบนิเวศ สร้างความภาคภูมิใจ ความหวงแหน และจิตสำนึกในการที่จะรักษาสิ่งนั้นให้คงอยู่ตลอดไป เช่น การมีสัตว์หรือพืชที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้เคียงสูญพันธุ์ เป็นต้น</p>			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
แหล่งธรรมชาติไม่มีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทใดที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว	0	2	
แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืชหรือธรณีสัณฐาน เป็นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	2	
แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งในประเทศไทย	2	2	
แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีน้อย	3	2	
แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย และโอกาสที่จะพบเห็นมีปานกลาง	4	2	
แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว	5	2	
คะแนน			
<p>1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ</p> <p>หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติควรที่จะคงสภาพความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุด และมีการรบกวนโดยมนุษย์น้อยที่สุด แหล่งธรรมชาติที่ถูกบุกรุกหรือทำลายโดยมนุษย์จนไม่เหลือสภาพเดิม จะทำให้การเรียนรู้ระบบนิเวศและการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ลดลงไปด้วย</p>			

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
แหล่งธรรมชาติดั้งเดิมถูกทำลายไปหมด และมีสิ่งก่อสร้างต่างๆของมนุษย์เข้ามาแทนที่	0	2	
แหล่งธรรมชาติเดิมถูกทำลายเป็นส่วนใหญ่ คงเหลือเพียงบางจุดเล็กๆ ที่ยังคงสภาพธรรมชาติเดิม	1	2	
แหล่งธรรมชาติเดิมถูกทำลายเป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางจุดที่มีขนาดพื้นที่มากพอ และยังคงสภาพธรรมชาติเดิม	2	2	
แหล่งธรรมชาติคงสภาพเดิมในระดับปานกลาง โดยกึ่งหนึ่งของพื้นที่มีการถูกรบกวนหรือตัดแปลงจากการกระทำของมนุษย์	3	2	
แหล่งธรรมชาติคงสภาพเดิมเป็นส่วนใหญ่ และมีร่องรอยการรบกวนโดยมนุษย์เพียงส่วนน้อย	4	2	
แหล่งธรรมชาติคงสภาพเดิมและไม่ถูกรบกวน	5	2	
คะแนน			
<p>1.3 ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ</p> <p><u>หมายเหตุ</u> ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจะมีส่วนสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งชุมชนควรมีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในแหล่งธรรมชาติ และยังคงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ได้ เช่น ชุมชนผีตองเหลืองหรือชุมชนชาวเขาเผ่าเล็กๆ หรือแหล่งธรรมชาตินั้นอาจมีหลักฐานชัดเจนที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานและการเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต เช่น ภาพเขียนฝาผนังถ้ำหรือบริเวณหน้าผา เป็นต้น</p>			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
แหล่งธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน และไม่มีหลักฐานการค้นพบการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์	0	2	
แหล่งธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน แต่พื้นที่ส่วนหนึ่งของแหล่งธรรมชาติเคยมีประวัติการตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์โดยชุมชนในอดีต	1	2	

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบน้อย	2	2	
แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนในระดับปานกลาง โดยชุมชนใช้ทรัพยากรส่วนหนึ่งจากธรรมชาติและส่วนหนึ่งจากภายนอก	3	2	
แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนค่อนข้างมาก โดยที่ชุมชนยังใช้ทรัพยากรจากภายนอกอยู่บ้างแต่อยู่ในระดับน้อย	4	2	
แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด โดยชุมชนมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติในบริเวณนั้นเป็นหลัก อาจเป็นชุมชนที่อยู่มาดั้งเดิมในพื้นที่ หรือมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐาน และเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต	5	2	
คะแนน			
<p>1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว</p> <p><u>หมายเหตุ</u> โดยจะพิจารณาจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากตัวพื้นที่เองในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยว เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย และปัจจัยภายนอก เช่น ภัยจากโจรสลัด โรคระบาด อื่นๆ เป็นต้น</p>			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	0	2	
มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี	1	2	
มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1 – 2 ครั้งต่อปี	2	2	
มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1 – 2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	3	2	

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1 – 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5	2	
คะแนน			
คะแนนรวม			
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน			
<p>2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>หมายเหตุ การพิจารณาจะต้องประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้</p> <p>ก. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย</p> <p>ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและฤดูกาล</p> <p>ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และบริการ</p>			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
ไม่มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค	0	1	
มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยมากและไม่เป็นระบบ	1	1	
มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยและไม่เป็นระบบ มีการวางระบบไว้บ้างแต่การปฏิบัติข้อยกเว้นสูง	2	1	
มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานอย่างน้อย 1 ข้อ	3	1	
มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานอย่างน้อย 2 ข้อ	4	1	
มีการจัดการที่เป็นระบบหรือไม่ได้มาตรฐานอย่างน้อย 3 ข้อ	5	1	
คะแนน			
<p>2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว</p> <p>หมายเหตุ การประเมินในดัชนีนี้จะพิจารณาจากการดำเนินงานด้านการบริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการมาท่องเที่ยว หากไม่มีคุณสมบัติตรง ให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน</p>			

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
จำนวนบุคลากรด้านบริการมีเพียงพอที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่	0,1	1	
มีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	0,1	1	
มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภค เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า ห้องสุขา สถานปฐมพยาบาล ที่เหมาะสมและกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	0,1	1	
มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่ถูกต้องลักษณะ มีการจัดเก็บ และกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	0,1	1	
มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ประหยัดพลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน	0,1	1	
คะแนน			
2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว			
หากไม่มีคุณสมบัติตรงให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เช่น พื้นที่ที่ผู้นกอยู่ในระยะสืบพันธุ์ กำลังสร้างรัง วางไข่	0,1	1	
กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ	0,1	1	

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
มีการศึกษา วิจัย สถานภาพของทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่ และนำข้อมูลมาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ	0,1	1	
มีการศึกษา วิจัย เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	0,1	1	
กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ	0,1	1	
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน			
2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว			
หากไม่มีคุณสมบัติตรงให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
คะแนน			
2.4 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
ไม่มีแผนการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่	0	1	
มีแผนการดำเนินงาน	1	1	
มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน	2	1	
มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ	3	1	

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบและมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว	4	1	
มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบและมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวและมีการปฏิบัติด้านการติดตามการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกปี	5	1	
คะแนน			
คะแนนรวม			
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก			
3.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว หากไม่มีคุณสมบัติตรงให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
มีศูนย์บริการหรือการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0,1	1	
มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูล ข่าวสาร ในศูนย์บริการแก่นักท่องเที่ยว ก่อนการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ	0,1	1	
มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีอัธยาศัยดี และสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้	0,1	1	
สื่อมีความน่าสนใจ และเป็นข้อมูลปัจจุบัน	0,1	1	
ภาษาที่ใช้ในการสื่อประเภทต่างๆ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0,1	1	

คะแนน			
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี หากไม่มีคุณสมบัติตรงให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
มีสื่อในการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวช่วยกันประหยัดน้ำและพลังงาน			
มีสื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกที่ไม่ทำให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะในแหล่งธรรมชาติ			
จัดระบบการทิ้งขยะที่มีการแยกประเภท			
มีการแจกแจงปริมาณการใช้ไฟฟ้า ขยะ ให้นักท่องเที่ยวทราบ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
มีการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเก็บและนำขยะออกจากพื้นที่			
คะแนน			
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยวนักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ หากไม่มีคุณสมบัติตรงให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0,1	1	
มีการจัดเส้นทางการศึกษาธรรมชาติและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	0,1	1	

มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาระบบชาติให้กับกลุ่ม นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นครั้งคราว	0,1	1	
มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆของแหล่งท่องเที่ยวในระดับ ท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	0,1	1	
มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆของแหล่งท่องเที่ยวผ่าน เว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0,1	1	
คะแนน			
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชน <u>หมายเหตุ</u> บุคลากรที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวควรที่จะมีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ ซึ่งอาจได้รับความรู้จากประสบการณ์ การบอกเล่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การฝึกอบรม หรือการศึกษาในระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือด้านที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ บุคลากรให้บริการด้านความรู้ควรที่จะสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ให้ความรู้	0	1	
มีบุคลากรที่มีความรู้บ้าง ในเรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ และการบอกเล่า	1	1	
มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ โดย การเรียนรู้จากการศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสารที่ เชื่อถือได้	2	1	
มีบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมความรู้ด้านระบบนิเวศ และ การอนุรักษ์	3	1	
มีบุคลากรที่มีความรู้ระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง	4	1	

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
มีบุคลากรที่มีความรู้ระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือด้านที่เกี่ยวข้อง และสามารถสื่อสาร และให้ความรู้โดยใช้ภาษาอังกฤษ	5	1	
คะแนน			
คะแนนรวม			
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว			
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว หากไม่มีคุณสมบัติตรงให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
มีตัวแทนของชุมชนในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยว	0,1	2	
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ท่องเที่ยว	0,1	2	
ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น	0,1	2	
กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น	0,1	2	
มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0,1	2	
คะแนน			
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว หากไม่มีคุณสมบัติตรงให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง			

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว			
ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานโดยบริษัทนำเที่ยว หรือเจ้าของพื้นที่			
ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์			
ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง			
คะแนน			
คะแนนรวม			
คะแนนรวมทั้งหมด			

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ 0519.39/ 148

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

16 พฤศจิกายน 2558

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลประกอบการวิจัย

เรียน คุณณรินทร์ บุญร่วม

ด้วยคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้จัดการเรียนการสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวแบบ บูรณาการ ในรายวิชา นจท 322 พื้นฐานการวิจัยด้านการท่องเที่ยว โดยมี อาจารย์วิรงรอง ดวงใจ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ได้มอบหมายให้นิสิตศึกษาและลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลของโครงการวิจัย เรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร นั้น

ในการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยดังกล่าว ระหว่างวันที่ 18 - 30 พฤศจิกายน 2558 ณ ศูนย์เรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาชัยฝั่งตะวันออก จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีนิสิตจำนวน 5 คน เป็นผู้สัมภาษณ์ ดังนี้

1. นางสาวกนกนิกษ์ ทองจีน
2. นางสาวฐานิยา ทับทิมดี
3. นางสาวบัทม์ ศรีจำปา
4. นางสาวพิชญา ชาฎก
5. นางสาวพิมพ์วรรณ พันธุ์วัน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา จะขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ปรินทร์ ชัยวิสุทธางกูร)
คณบดีคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โทรศัพท์ 0-2649-5000 ต่อ 11308 โทรสาร 0-2260-2903

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวกัณฑ์กนิษฐีย์ ทองจีน
วันเดือนปีเกิด	22 พฤศจิกายน พ.ศ.2538
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1604 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 75 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แยก 11 บางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2555	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนหอวัง
พ.ศ.2556-ปัจจุบัน	กำลังศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวัตกรรมการจัดการ การท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวฐานีญา ทับทิมดี
วันเดือนปีเกิด	14 กันยายน พ.ศ. 2537
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	63/1603 หมู่บ้านเคหะธานี4 ซอย83 แขวงสะพานสูง เขตสะพานสูง กรุงเทพฯ 10240
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2555	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสารวิทยา
พ.ศ.2556-ปัจจุบัน	กำลังศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวัตกรรมการจัดการ การท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวปัทม์ ศรีจำปา
วันเดือนปีเกิด	15 สิงหาคม พ.ศ. 2537
สถานที่เกิด	อำเภอพะเยา จังหวัดพะเยา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	70 ซอย 28 ถนนเทศบาลนิมิตรเหนือ ลาดยาว จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2555	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ.2556-ปัจจุบัน	กำลังศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวัตกรรมการจัดการ การท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวพิชญา ช่างก
วันเดือนปีเกิด	30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	50/2902 ซอย121 หมู่5 ตำบลบางคูรัด ถนนบางไผ่หนองเพรางาย อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2555	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนพระแม่สกุลสงเคราะห์
พ.ศ.2556-ปัจจุบัน	กำลังศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวัตกรรมการจัดการ การท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวพิมลวรรณ พันธุ์วุ้น
วันเดือนปีเกิด	5 มกราคม พ.ศ. 2538
สถานที่เกิด	จังหวัดนครปฐม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	19/6 ถนนรัตนานิเบศร์ ตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี 11140
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2555	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์
พ.ศ.2556-ปัจจุบัน	กำลังศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวัตกรรมการจัดการ การท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ